

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 14.

Lördagen den 1 Mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen rörande § 27 i det förordningsförslag Lag-Utskottet framlagt under *punkten 1* af sitt utlåtande N:o 4, med anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordningar angående tillsättning af presterliga tjänster samt angående förbrytelse af prest och om laga domstol i sådana mål, dels ock väckt motion om underdånig skrifvelse angående ändring i gällande bestämmelser om kyrkoherdars tillsättande i regala pastorat.

Angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, åt

Herr Berg, som anförde: Att kunna uppgöra ett lagförslag, som i alla sina detaljer tillfredställer hvars och ens önskningsar, torde i allmänhet ligga utom möjlighetens område, och framför allt torde detta vara fallet då det gäller en fråga sådan som den nu föreliggande, i hvilken så många olika och rent motsatta åsichter förefinnas. Alla torde vi väl vara ense derom, att de nuvarande bestämmelserna icke äro hållbara utan föråldrade, men så snart fråga om förändring deruti uppstår, splittras genast meningarne; den ene anser förslaget oantagligt i en del, den andre i en annan; och så länge en hvar i detta fall strängt vidhåller sin individuella åsigt, blir resultatet att man nödgas kvarstå vid det gamla, som man erkänner vara olämpligt och hvari alla önska förändring. När man nu tillika besinnar, att en förändring i kyrkolagen fordrar bifall icke blott af Kongl. Maj:t och Riksdagen, utan äfven af kyrkomötet, så lär man sig inse, hvilka svårigheter lagstiftningen på detta område har att bekämpa. Vill man derföre verkligen åstadkomma en förändring i de nuvarande förhållandena — vill man försöka att föra lagstiftningen framåt i den rigtning, de fleste önska, tror jag det vara ett oeftergifligt vilkor, att hvar och en i sin mån bereder sig att kunna uppoffra ett och annat af hvad efter hans öfvertygelse är det bästa och icke fordrar att lagstiftningen skall på en gång komma till det mål, han för sig föresatt. Vid bedömandet af ett förslag, sådant som detta, bör man således se till, huruvida det går i den rätta rigtningen och, om så är förhållandet, nöja sig med det steg framåt, man derigenom vinner, och icke, på grund af de anmärkningar,

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forte.)

man kan hafva mot andra delar af förslaget, låta hela frågan falla, för att, då den ånyo upptages, hafva samma svårigheter, som nu att kämpa emot. En talare på förmiddagen har visserligen mot ett sådant klock-hetssystem, som jag tror han kallade det, gjort viktiga anmärkningar; och han har sökt bevisa, att, genom att följa ett sådant system, man skulle komma att göra kyrkomötet till den egentliga lagstiftande makten på kyrkolagens område. Detta kan väl till en del vara sant. Det kan nemligen finnas frågor, i hvilka man ej har skäl att antaga det kyrkomötet skall frångå sin en gång uttalade uppfattning, och, ehuru äfven andra frågor finnas, der kyrkomötet icke lärer underlåta att taga hänsyn till önskninngarne inom Riksdagen, tror jag emellertid att, så länge kyrkomötet har ett ord med i saken, man ej, när man nu skall fatta beslut i ett ämne, sådant som det föreliggande, bör lemna kyrkomötets deri yttrade åsigt ur räkningen. Da nu de fleste af denna Kammares ledamöter torde vara ense derom, att de förslag, som Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt, i vissa delar, åtminstone i en, innebär ett ovilkorligt framsteg, en mycket viktig förbättring i de nuvarande förhållandena, synes mig därför frågan vara den, om de anmärkningar, man mot andra delar af förslaget kan hafva att framställa, äro af den vikt, att man för dem bör uppoffra de fördelar, som förslaget ostridigt innebär. För att nu i detta hänseende kunna bilda sig ett omdöme, synes man böra uppställa för sig den frågan: hvad kan man vinna genom förslagets antagande och hvad kan man äfventyra genom dess förkastande? Hvad man kan vinna genom förslagets antagande har redan blifvit alltför tillräckligt framhållet, för att jag skulle behöfva derom vidare yttra mig. Visserligen har en af Kammarens ledamöter sökt förringa värdet af den förändring, som förslaget om upphäfvande af den nuvarande klassifikationen af pastoraten innebär, och sagt, att densamma icke vore af synnerlig betydelse. De allra fleste inom Kam-maren torde likväl vilja medgifva, att denna förändring är ett stort och viktigt steg framåt, och jag föreställer mig, att, om det nu endast vore fråga om att taga detta steg, ingen, icke ens nyssnämnde talare, skulle tveka att göra det. Men, säger man, det må vara att detta är en obestridlig förbättring; förslagets fel äro dock så stora, att för dem böra vi gerna underlåta att tillgodogöra oss den föreslagna förbättringen. vi böra se tiden an, ty i en framtid, om icke förr, vid nästa kyrkomöte skall väl, om Kongl. Maj:t och Riksdagen förena sig om ytterligare framsteg i andra delar, kyrkomötet säkerligen lemna sitt samtycke dertill. Första frågan blir då, enligt min uppfattning, den: finnes någon grund för att detta skall inträffa? Finnes någon anledning att antaga, att vi, om detta förslag nu faller, vid nästa kyrkomöte skola hafva bättre utsigt än nu att kunna vinna vidsträcktare reformer; och sedan denna fråga blifvit besvarad, torde man vidare böra taga i öfvervägande, om de bestämmelser i förslaget, mot hvilka anmärkningar förekommit, verkligen innefatta något sådant tillbakagående från den nuvarande ståndpunkten, att vi på grund deraf böra undanskjuta de fördelar, som nu erbjudas.

Dervid ber jag att först få fästa mig vid den nu föredragna 27 §. Mot den har blifvit anmärkt, och jag vill icke försöka förringa vigten af denna anmärkning, att, om man medgifver rättigheten att kalla fjerde

profpredikant vid konsistoriella kyrkoherdebeställningar, ingen anledning förefinnes, hvarför man icke borde medgifva en sådan rätt äfven vid komministraturer och kaplansbeställningar; och man har derjemte fästat uppmärksamheten derpå, att församlingarne i viss mån komme att förlora den rättighet att kalla fjerde profpredikant, som man gifvit dem, då sådan kallelse föranleder dertill, att icke församlingarne sjelfva fingo välja sina kyrkoherdar, utan frågan borde öfverlemnas till Kongl. Maj:t.

Som sagdt, jag underskattar icke vigten af dessa anmärkningar; de trängde sig äfven på mig, då jag första gången i tidningarne läste, att ett förslag i detta syfte blifvit af kyrkomötet antaget. Man skulle då möjligen kunna förvänta, att äfven jag skulle vara benägen att, på det dessa oegentligheter måtte varda undanröjda, nu tillstyrka bifall till det af Kongl. Maj:t för kyrkomötet först framlagda förslaget i ämnet; men då jag genomläste kyrkomötets förhandlingar, kom jag i det hänseendet till samma slutsats, som den talare på förmiddagen, hvilken, under det han förordade Utskottets förslag, yttrade att dessa förhandlingar saknade »hoppets färg». Jag delar denna hans uppfattning. Kyrkomötets förhandlingar ingifva verkligen icke den ringaste förhoppning, att kyrkomötets samtycke skall kunna vinnas till en förändring i det syfte han förordat. Det synes mig fast hellre af dessa förhandlingar alldeles otvetydigt framga, att de ledande viljorna inom kyrkomötet anse sig hafva genom det nu godkända förslaget gått så långt i eftergift, som de möjligen kunna; och jag hysar till och med den öfvertygelse, att ett afslag från Riksdagens sida å kyrkomötets nu gjorda erbjudande skulle af dem med ganska mycket jemmod emottagas och, långt ifrån att framkalla något ytterligare erbjudande, för dem snarare utgöra en anledning att, om ett förslag afseende en utsträckning i församlingarnes rätt att kalla fjerde profpredikant för kyrkomötet framlades, dera svara ett blekladgt nej. Jag torde till stöd för denna min uppfattning endast behöfva erinra att, ehuru vid kyrkomötet många förslag i detta ämne, och deribland äfven det af Kongl. Maj:t först framlagda, voro föremål för öfverläggning, i den slutliga voteringen likväl icke andra förslag lyckades komma under omröstning än å ena sidan rent afslag å all rätt för församlingen i konsistoriella gäll att kalla fjerde profpredikant och å andra sidan det af Kongl. Maj:t för Riksdagen nu framlagda förslaget, och att majoriteten för detta senare förslag icke var större än 31 mot 23 — hvilken betydliga minoritet sålunda icke under något vilkor ville medgifva rättighet till kallande af fjerde profpredikant. Då man besinnar allt detta, kan det väl då vara skäl för denna Kammarare att nu fatta ett beslut, enligt hvilket rättigheten att kalla fjerde profpredikant skulle utsträckas utöfver hvad detta förslag innehåller. Har man då icke skäligen anledning befara, att derigenom äfven gå förlustig den fördel, som nu erbjudes, derutinnan att domkapitlet vid upprättande af förslag till presterliga beställningar, i stället för att såsom nu endast hopsommara i vissa fall lärdomsbetyg, i andra tjensteår, skulle ega att bland de sökande välja den som är mest förtjent och skicklig och derföre bör kunna antagas vara mest egnad att tjena församlingens bästa? Jag frågar, om det kan vara skäl att uppoffra denna fördel endast derföre, att reformen i fråga om rättigheten att kalla fjerde profpredi-

Angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

kant ej blifvit fullständigt genomförd? Äfven i detta hänseende innefattar ju förslaget ej något tillbakagående, utan fast hellre ett, om än obetydligt, framsteg. För min del skulle jag åtminstone icke våga ikläda mig ansvaret att hafva bidragit till ett beslut i sådant syfte, och jag skulle känna mig djupt nedslagen, om denna Kammare nu antog Utskottets förslag, då jag är öfvertygad, att derigenom frågan om en förändring i de presterliga befordringslagarne skulle varda undanskjuten icke allenast under den tid, som återstår till nästa lagtima kyrkomöte, utan jemväl till en framtid, hvars aflägsenhet jag icke vågar profetera, men som jag dock icke kan hysa någon förhoppning att under min lifstid få skada.

Hvad vidare beträffar den icke föredragna, men dock under öfverläggning varande 26 §, så erkänner jag villigt, att den ändå mindre tilltalat mig än 27 §. I fråga om prestval i städerna uppfyller det der intagna stadgande visserligen allt hvad man billigtvis kan begära, men hvad deremot angår landsförsamlingarnes rätt, förvånar det mig alldeles icke, att landsbygdens representanter deremot framställt anmärkningar, dem jag erkänner mig i ganska väsentlig mån dela.

Jag har äfven vid den kändedom jag tagit om kyrkomötets förhandlingar bibringats den uppfattning, att man i denna del icke har att hos kyrkomötet befara lika starkt motstånd, som i fråga om upphörande af pastoratens klassifikation och utsträckning af rättigheten att kalla fjerde profpredikant, och jag föreställer mig derföre att kyrkomötet skulle finnas villigt att tillmötesgå de önsknings om ändring i den nu föreslagna röstgrunden, som någorlunda enhälligt uttalades af representationen och af Kongl. Maj:t godkändes. Men kunna vi verkligen hoppas, att full samstämmighet härutinnan nu skall kunna inom representationen viinnas? Jag betviflar det. Då nemligen så många olika förslag om förändrade bestämmelser i fråga om rösträtt vid prestval icke blott vid föregående kyrkomöte, utan äfven vid flera tillfällen inom Riksdagen framlagts och fallit, då jag ser, att icke ens de ärade reservanterne inom Lag-Utskottet kunnat ena sig om ett förslag i samma syfte, utan framkommit med tre särskilda meningar, då jag under diskussionen på förmiddagen hört äfven andra förslag väckas, har hos mig stadgats den öfvertygelse, att tiden ännu icke är mogen för att något förslag i detta ämne skall kunna af representationen någorlunda enhälligt omfattas. Och om så är förhållandet, om vi den ena riksdagen efter den andra väcka en mängd olika förslag, som icke lyckas vinna båda Kamrarnes bifall, så stå vi ju till denna fråga på samma ståndpunkt, som till den i 27 § behandlade. Ty icke lära vi gerna kunna antaga, att Kongl. Maj:t ånyo skall inkomma till kyrkomötet med ett förslag, för hvilket han icke ens kan påräkna Riksdagens understöd. Det synes mig derför som, då vi här hafva för oss ett af Kongl. Maj:t framlagdt förslag, hvilket, om det än icke kan anses vara till alla delar fullt ändamålsenligt eller tillfredsställa de önsknings, hvar och en för sig uppställt, likväl icke torde komma att ställa saken värre, än den förut varit, vi borde kunna sluta oss till detta förslag, under förhoppning att få ett bättre, då vi kunnat ena oss om ett sådant, men också först då.

Det har visserligen blifvit sagdt, att, om förslaget nu antages, man nära nog, åtminstone för en längre tid, omöjliggör genomförandet af just de ytterligare förändringar, som man önskar. Jag vill icke neka till att ett sådant resonnement har ett visst stöd i den föreställning, som vid åtskilliga tillfällen gjort sig gällande, att man ej bör ändra nyligen antagna författningar, men måste på samma gång säga, att jag finner en sådan föreställning vara högst olycklig för lagstiftningens utveckling. Jag tror, att ingen, huru erfaren och skicklig han än må vara, någonsin skall kunna uppgöra ett lagförslag, som är felfritt, ty allt, som af människor åstadkommes, är behäftadt med menskliga ofullkomligheter. Om nu en lag är bristfällig, och detta visar sig ofta ej förr än vid densamma tillämpning, så vore det i sanning beklagligt, om icke bristerna skulle kunna afhjelpas derföre att lagen kort förut antagits. Framför allt tror jag, att i fråga om en lag af sådan beskaffenhet, som den här föreslagna, något hinder derför icke bör möta, och, då jag nu gifver till känna, att jag ämnar rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, vill jag på samma gång uttryckligen förklara, att jag gör det, icke derföre att förslaget till alla delar tillfredsställer mig, utan emedan jag anser detsamma innefatta ett stort framsteg just i den riktning jag önskar, och att detta steg icke skall kunna tagas, om förslaget i de delar, hvaremot anmärkningar kunna göras, förkastas.

Jag erkänner, att under den diskussion, som på förmiddagen egde rum och till hvilken jag med mycken uppmärksamhet lyssnade, hos mig uppstod den farhåga, att den åsigt, som jag nu tagit mig friheten uttala, icke skulle komma att delas af denna Kammare, och att man här hellre vill utsätta sig för äfventyret att i en obestämd framtid stå kvar vid det gamla, än antaga den förändring, som blifvit ifrågasatt. Men det allvar och den verkliga frihet från all passion, hvarmed diskussionen fördes, har tillika ingifvit mig den förhoppning, att det beslut, som kommer att fattas, skall vara förstafvadt af hvar och en enskilds allvarliga vilja att föra lagstiftningen uti ifrågavarande hänseende fram till ett för fosterlandet önskligt mål.

Herr Lind: En mängd talare hafva ordat om de många reformer och förbättringar, som skulle finnas uti föreliggande förslag, men för min del kan jag icke finna, hvaruti dessa reformer skulle bestå. Ty icke lärer det väl skola anses såsom någon så synnerligt stor reform, att man föreslagit en liten utsträckning i rösträtten för en del församlingsmedlemmar. För min del åtminstone kan jag icke loforda ett förslag, som väl går ut på att på bästa sätt ordna presternas befordringsrätt, men icke tillgodoser församlingens bästa genom att utvidga dess rätt att sjelf välja sina själasörjare. Eller kan det manne anses för en reform att medgifva de konsistoriella gällan rättighet att utse fjerde profpredikant, då man på samma gång fråntager dem rätten att utse sin pastor och lägger utnämningrätten uti regeringens händer. Herr Rundgren har sagt att folket icke utser sina embetsmän, och anförde såsom exempel härpå bland andra domarecorpsen. Men det är enligt min åsigt en stor skilnad mellan öfriga embets- och tjänstemän och presterna. Vi skola nemligen komma i håg, att de öfriga

*Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

embetsmännen hafva sina löner på stat; och därför bör äfven statschefen hafva rätt att utnämna någon af dem, som blifvit på förslag till annat embete eller tjänst uppförd. Men presterna aflönas af församlingarne; och jag frågar då, hvarföre man skall hesitera att lemna församlingarne rätt att sjelfva välja sina herdar. Vi böra också ihågkomma, att dessa hafva ett helt annat mål för sig än domare och polisbetjente. Utan att fästa mig vid syftemålet, utvidgad rösträtt, hvilket jag i min motion framställt, men för hvilket jag icke vunnit något understöd, vill jag dock säga, att det förefaller mig besynnerligt, att under det en suverän öfver ett folk, som fordom var med oss införlifvadt, åt folket upplåtit rättigheten att utse sina prester, vi deremot vilja qvarstå på samma ståndpunkt som för ett par hundra år sedan. Jag vet väl, att vi behöfva en förändring i 30 § Regeringsformen, innan vi kunna uppnå det af mig äskade målet; men jag tror likväl, att Riksdagen kan och bör uttala en önskan till Kongl. Maj:t i det syfte jag framställt.

Hvad nu sjelfva förslaget vidkommer, har jag i synnerhet mot 26 §, sådan Utskottet framlagt densamma, en anmärkning att göra. Jag vet icke — liksom många andra före mig yttrat — hvarför i detta hänseende det skall vara skilnad mellan stad och land. Mig synes, att det varit enklast och rättast att säga, att rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som har rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut, och att hvar och en skall dervid ega en röst. Det hade varit enklast, och då hade folket kunnat få ett ord med i laget. Hvertill tjänar det eljest att presten profpredikar och att församlingen röstar på honom, då församlingens val kan helt och hållet kastas å sido. Det finnes många exempel på, att en prest, som folket hvarken sett eller hört, fatt anställning inom församlingen.

Medan jag har ordet, vill jag uttala min förundran öfver, att ingen enda föregående talare fäst afseende vid herrar Wieselgrens och Ola Anderssons anmärkning, att det föreliggande förslaget tillkommit på ett sätt, som tydligen strider mot grundlagen. Jag har många gånger hört talas om, att grundlagen skall tolkas efter dess tydliga bokstaf; och i 87 § Regeringsformen heter det, att Riksdagen eger gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolagen: »dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte». Det är således tydligt och klart, att Konung och Riksdag först skola öfverenskomma om ändring i kyrkolag, och att man, sedan de enats om ett förslag, men icke förr, bör framlägga detsamma för kyrkomötet och värdsamt anhålla om dess bifall dertill.

Jag kan för min del icke annat än yrka rent afslag å förslaget i dess helhet.

Herr Sjöblom: Den ärade talare, som sist hade ordet under förmiddagens plenum, uttalade såsom sin åsigt, att, om Kongl. Maj:ts proposition vunne Riksdagens bifall, Kongl. Maj:t skulle vid utnämningar till kyrkoherde i konsistoriella gäll, hvilka kallat fjerde profpredikant, ega rättighet att utnämna en person, som icke blifvit uppförd å det upprättade förslaget. Jag för min del kan icke läsa den Kongl. propositionen på det sättet. Jag tror, att Kongl. Maj:t skulle

vara inskränkt till att välja mellan de tre sökande, som af stiftstyrelse uppförts på förslag, och den fjerde, som församlingen kallat. Det heter nemligen i 27 § 6 mom. i det föreliggande förslaget, att om en kallad prestman, som är behörig, kallelsen emottagit, skall med tjänstens tillsättande vidare förfaras, som om regal kyrkoherdetjenst finnes stadgadt; och huruledes vid tillsättande af sådan kyrkoherdetjenst skall tillgå finnes stadgadt i 41 §, der det heter, att, sedan val till regal kyrkoherdetjenst vunnit laga kraft, skall domkapitlet ofördröjligen till konungen insända samtliga ansöknings- och valhandlingar samt förslagsprotokollet. Det är således domkapitlet, som skall förfara, på sätt i 41 § föreskrifves; och Kongl. Maj:t har sedan vid tillsättningen att iakttaga samma förfarande som vid regala pastorat. Deremot innehåller 27 § 6 mom. alldeles icke någon föreskrift om extra ansökningsrätt vid konsistoriella kyrkoherdetjensters besättande. Derom handlas i förslagets 42 §, der det heter, att *regal* kyrkoherdetjenst inom hvilket stift som helst må kunna utan förslag sökas af behörig prestman; men om församlingen i konsistorielt pastorat begagnar sin rättighet att kalla fjerde profpredikant, blifver pastoratets natur ingalunda derigenom förändrad. Det är fortfarande konsistorielt, ehuru domkapitlet vid tillsättningen förfar på samma sätt som om tillsättning af regala pastorat är föreskrifvet. Således förefinnes icke någon rättighet vare sig för en kongl. hofpredikant eller skoladjunkt eller lektor att söka konsistorielt pastorat, äfven för den händelse fjerde profpredikant blifvit begärd, ty denna rättighet är uteslutande tillerkänd dem blott med afseende å de regala gällan.

Angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Herr vice Talman! Min åsigt i denna fråga torde för de fleste af Kammarens ledamöter vara känd genom de uttalanden, jag haft såväl vid föregående tillfällen inom denna Kammare, som vid kyrkomötet. Jag har för min del önskat långt större frihet än här blifvit ifrågasatt; men detta oaktadt finner jag likväl det framlagda förslaget vara ett steg i den rätta riktningen, och vill fördenskull icke uraktlåta att taga detta steg. I afseende på detta förslags fördelar framför de nuvarande bestämmelserna tager jag mig friheten fästa uppmärksamheten först och främst på den förbättring i grunderna för förslags upprättande, som af förslaget onekligen skulle blifva en följd. Rösträtt vid prestval blefve nu tillerkänd många, som förut icke haft denna rätt. Enligt min tanke är detta en fördel, helst som jag önskar, att denna rätt må utsträckas ända derhän, att hvarje fullmyndig person får rätt att deltaga i sådana val. Oaktadt detta förslag, såsom förut blifvit nämndt, icke går så långt som jag önskar, är det likväl — som sagdt — ett steg i den rätta riktningen. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att genom detta förslag skulle ernås ytterligare fördelar, som icke äro obetydliga. Enligt den gamla lagen för prestvalet, kunde en församlingsmedlem innehafva röstsedlar för andra till ett obegränsadt antal. Detta oskick, som förut så mycket öfverklagats, skulle genom antagande af detta förslag försvinna, då enligt detsamma för rösträtts utöfvande skulle gälla hvad för kyrkostämman stadgadt är. Att det också är en fördel för de konsistoriella pastoraten att få kalla fjerde profpredikant, lär icke heller kunna

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

bestridas. För min del är jag öfvertygad derom, att detta är en högst väsentlig fördel; och jag vågar påstå, att, om man skulle göra en framställning till de regala pastoraten, om de skulle vilja afstå från denna rätt, allesammans helt säkert skulle härtill svara med ett bestämdt nej; och kan denna rätt vara en fördel för de regala pastoraten, måste den väl äfven blifva det för de konsistoriella gällan. Att kyrkomötet föreslagit, att Kongl. Maj:t skall hafva den afgörande rösten vid de tillfällen, då de konsistoriella pastoraten begära fjerde profpredikant, beklagar jag, ty jag anser ett sådant stadgande mindre behöfligt; men jag tror dock icke att häri ligger någon synnerlig fara. Det beror ju alltid på de konsistoriella gällan sjelfva, om de *vilja* kalla fjerde profpredikant. Vilja de det icke, så hafva de sin rätt oförkränkt och få välja hvilken de behaga; i sådant fall skall den, som af konsistorium uppförts på förslaget och erhållit de flesta rösterna, till befattningen utnännas. Att rättigheten att äfven vid konsistoriella gäll kalla fjerde profpredikant emellertid är en väsentlig fördel, torde, som sagdt är, ej kunna bestridas; ty jag känner flera tillfällen, då till konsistoriella pastorat blifvit på förslaget uppförda tre personer, men af dessa församlingen icke velat antaga någon; och då så är förhållandet, måste det väl vara en stor fördel att få valrätten litet mera utsträckt och åtminstone få vädja till fjerdemanskapet.

Jag hade visserligen, såsom förut blifvit sagdt, önskat, att dessa reformer blifvit vida större; och jag har under förmiddagens diskussion hört åtskilliga uttalanden derom, att derest detta förslag nu antoges, skulle derigenom förhindras större reformer för den närmaste framtiden. Jag för min del är i det fallet af alldeles motsatt åsigt. Jag tror åtminstone, att vi skola stå på samma punkt; ty så länge kyrkomötet är sammansatt på samma sätt som nu, hafva vi inga större reformer att vänta. Den, som vill följa kyrkomötets förhandlingar från 1868 intill närvarande tid, skall finna, att kyrkomötet år 1868 var mycket liberalare än år 1873, och att 1873 års kyrkomöte var liberalare än kyrkomötet år 1878. De hafva alltså gått i en reaktionär riktning; och jag kan därför tryggt påstå, att man från kyrkomötet, med dess nuvarande sammansättning, icke kan vänta några tidsenliga reformer.

En talare har på förmiddagen yttrat, att föreliggande förslag innefattade en oegentlighet derutinnan, att en person, som till exempel erlade i bevillning en krona och således efter kyrkostämmoförfattningen egde tio röster, skulle få dessa nedsatta till en femtedel eller till två röster. Detta är visserligen sant, och jag beklagar att en sådan nedsättning kan ske, men det hindrar likväl icke, och jag tror att talaren skall villigt medgifva det, att häri ändock ligger en tillökning i rösträtten, ehuru liten, och att förslaget således derutinnan innebär icke ett tillbakagående, utan ett framåtskridande.

Här har äfven blifvit yttradt, att det skulle vara mindre lämpligt, om Riksdagen skulle komma att rätta sig efter kyrkomötets beslut. Visserligen har kyrkomötet i första hand fattat beslut i saken; men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att orsaken, hvarför detta förslag blifvit från kyrkomötet framlagdt för Riksdagen, var den, att man ville vinna tid; ty om icke regeringen framkommit med proposition i

första hand till kyrkomötet, så hade erfodratts en tid af fem år, innan beslut i saken kunnat fattas. Äfven detta är en omständighet, som man bör taga i betraktande, ehuru jag dermed icke vill säga att exemplet manar till efterföljd. Det rätta förfarandet lärer väl vara det, att frågor sådana som dessa först blifva föremål för Riksdagens afgörande och derefter framläggas för kyrkomötet, som då kan antaga desamma eller deremot inlägga sitt veto. I detta fall vill jag likväl gifva regeringen rätt deri, att den för tids vinnande tillvägagått på ett lämpligt sätt.

För min del skulle jag gerna vilja antaga Lag-Utskottets förslag eller ännu hellre reservanternes hemställan, såsom varande ännu mera liberalt, men då jag icke tror att något dermed står att vinna, får jag för min del yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)*

Herr Fosser: Den, som följt med de sträfvanden, som gjort sig gällande under de sista decennierna och hört de många röster, som höjts inom församlingarne för vinnande af förbättring i de kyrkliga befodringslagarne, har icke kunnat undgå att finna, hurusom genom dessa sträfvanden gått en så att säga ledande röd tråd, nemligen en önskan och en anhållan att församlingarne måtte tillerkännas större inflytande vid tillsättandet af deras själasörjare. Dessa önskningshafva på mångfaldigt sätt gjort sig gällande; de hafva tagit sitt uttryck uti vid riksdagen väckta motioner, i dess tryckta förhandlingar och uti Riksdagens underdåniga skrifvelser, och vidare uti 1868 års kyrkomötes skrifvelse. De hafva upptagits i kyrkolagskomiténs förslag och i Kongl. Maj:ts förslag till sist församlade kyrkomöte, hvori föreslogs, att ett steg skulle tagas i den rigtningen, att församlingarne skulle tillerkännas större inflytande vid tillsättningen af presterliga tjänster. Men, frågar jag mig nu, i hvilken mån dessa sträfvanden, dessa röster ur församlingarne vunnit gehör i de förslag, som föreligga, måste jag svara, att det har reducerats till ett minimum, att nästan ingen tillökning i församlingarnes rätt i detta hänseende af de framlagda förslagen skulle följa; ty beträffande den lilla tillökning i församlingarnes inflytande uti berörda hänseende, som skulle ligga deri, att församlingarne inom konsistoriella gäll skulle ega att kalla fjerde profpredikant, måste jag instämma med Lag-Utskottet derutinnan, att detta inflytande i viss mån, ja, man kan nästan säga, helt och hållet är illusoriskt. Så vidt jag kan förstå och bedöma, ligger deri icke annat eller mera än en möjlighet för församlingen att under vissa förutsättningar få sin vilja, sina önsknings och behof tillgodosedda. När jag betraktar förslaget ur denna synpunkt — hvilken efter mitt förmenande är mycket vigtig, ty den ligger till grund för det allmänna sträfvande, som sökt göra sig gällande från församlingarnes sida — så måste jag ovilkorligen komma till det resultat, att, ehuru jag erkänner, att Kongl. Maj:ts förslag, eller, såsom det med större skäl kanske bör benämnas, kyrkomötets förslag, innehåller flera väsentliga förbättringar, alla dessa förbättringar dock gå i en ensidig rigtning. Man har visserligen sökt åstadkomma förbättringar med afseende på det inflytande, som stiftsstyrelserna skulle komma att utöfva — och deras inflytande skulle blifva väsentligen förökadt — likasom ock i fråga om inflytandet hos vederbörande stifts chefer, som skulle komma att yttra sig först

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

vid upprättande af förslag; äfvenså har man sökt bereda ökad utrymme för utsigterna till befordran för presterskapet i allmänhet, då flera af de skrankor i gällande befordringssystem, som hittills hindrat en stor del af presterskapet från att söka en mängd pastorat inom landet, skulle komma att försvinna; man har också velat inrymma större inflytande åt Kongl. Maj:t derutinnan, att de konsistoriella gällenskullekläda sig regala gälls natur, om församlingarne ville begagna sig af rättigheten att kalla fjerde profpredikant. Jag vågar emellertid hysa den meningen, att föreliggande förslag i alla dessa afseenden går i en ensidig riktning; och just därför att så är, och därför att församlingarnes önsningar blifvit för litet tillgodosedda, kan jag icke annat än biträda den af Lag-Utskottet härutinnan uttalade mening.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid utan ber att få på de skäl, som en aktad talare på göteborgsbänken, herr Wieselgren, på förmiddagen andragit, få till alla delar instämna i hans anförande, samt yrka bifall till Lag-Utskottets förslag.

Friherre Nordenfalk: I förbigående ber jag att till det ärade Lag-Utskottet få ställa den anhållan, att Utskottet ville uti sina utlåtanden angående de vigtiga lagförslag, som ännu äro att från Utskottet förvänta, på vanligt sätt låta *kursivera* hvad som i Utskottets förslag möjligen kan komma att skilja sig från den Kongl. propositionen i ämnet.

Vidare ber jag att få nämna emot den talaren på göteborgsbänken, som nyss hade ordet, att hans uppfattning, rörande förslaget bestämmer om Kongl. Maj:ts utnämningssätt i de konsistoriella gäll, som kalla fjerde profpredikant, icke torde vara fullt riktig. Jag tror nemligen, att Kongl. Maj:t, enligt förslaget, under sagda förutsättning, i likhet med hvad vid regala pastorat är fallet, kan till tjänsten utnämna äfven någon annan än en af de föreslagna fyra personerna.

Hvarföre jag egentligen begärde ordet var emellertid för att fästa uppmärksamhet på möjliga konsekvenser af den formella behandling, frågan rönt. Jag har visserligen från statsrådsbänken nyss hört, att det blott var tillfälligtvis, som förslaget gick till kyrkomötet innan det förelades Riksdagen, men man har ju icke, om ej Riksdagen deremot gör invändningar, någon säkerhet för att icke detta kan inträffa äfven i fråga om förslagen till förändringar uti öfriga delar af kyrkolagen; och jag ber därför att något litet få uppehålla mig vid hvart detta förfaringsätt skulle kunna leda. Det är för Kammaren väl bekant, att senare delar af hvad som för närvarande är inbegripet under benämning kyrkolagen i sig innefatta jemväl stadganden, som äro af civillags natur, och i komiterades förslag äro ej heller alla stadgandena af civillags natur från de öfriga skilda. Jag håller före, att dessa svårligen anses kunna af Riksdagen medgifvas grundlagsenligt vara underställda kyrkomötets veto. Om nu förslag till ändring af dessa delar af kyrkolagen *först* kommer under kyrkomötets pröfning, är det föga troligt, att kyrkomötet skall sjelfmant fränskilja och ej behandla bestämmelserna af civillags natur; och, om då kyrkomötet fattar beslut, med hvilka Riksdagen, då den får frågan under sin behandling, anser kyrkomötet icke hafva haft någonting att skaffa, skulle man råka in i svårigheter, så mycket

större, som i detta afseende icke förefinnes någon skiljedomare. Det är af denna anledning, som jag tror att det vore lyckligast, om den tolkning af 87 § 2 mom. Regeringsformen som torde vara den närmast liggande: att kyrkomötet *först efteråt* bör höras, blefve gällande.

Om nu i afseende å föreliggande förslag man beslutar, i likhet med hvad flere talare påyrkat, att Lag-Utskottets motsvarande paragraf skulle antagas, och lagen sålunda för denna gång falla, är jag förvissad om, att vår regering, med kändedom icke allenast om frågans höga vikt utan äfven om Kammarens varma intresse att få den snart löst, säkerligen skall söka att inom kort med Riksdagen blifva ense om ett nytt förslag, synnerligast som här flere talare uttalat sina sympatier för det hufvudsakliga i regeringens för sista kyrkomötet framlagda förslag i ämnet. Härigenom skulle också frågan inkomma i sin naturliga och, som jag äfven tror, mest praktiska gång, och sedan genom extra kyrkomöte kanske förr än man tror lösas.

Mot föreliggande förslag har jag två betänkligheter, som förmiddagens intressanta diskussion icke kunnat hos mig häfva; den ena är att det innebär en obillighet emot de ej få annexförsamlingar, hvilka visserligen utgifva lön till kyrkoherden, men hvilkas hufvudsakliga religionslärare komministern dock är. Dessa församlingar skulle genom förslaget antaga, då de enligt detsamma ej skulle ega rätt att kalla fjerde profpredikant, förblifva i en påtagligt sämre ställning än moderförsamlingen — ett förhållande så mycket beklagligare, som jag icke kan utfinna något hållbart skäl derför.

Det torde icke vara probabilitetskalkyler om hvad kyrkomötet kan »gifva efter» som i denna fråga böra vara de hufvudsakligen bestämmande, utan åsigt om hvad som är i sig sjelf bäst och nyttigast.

Äfven en annan betänklighet hyser jag mot förslaget, den nemligen, att detsamma synes mig tangera 30 § Regeringsformen. Denna betänklighet är emellertid så utvecklad af andra talare, att jag icke behöver dermed upptaga tiden; jag har endast ansett mig böra angifva de väsentligaste skälen, hvarföre jag för närvarande tror, att Kammarerna väl vägar taga på sitt ansvar att nu med afslag å den Kongl. propositionen bifalla den föredragna 27 §, sådan densamma af Lag-Utskottet föreslagits.

Herr Adlercreutz: Jag anhåller att få i största korthet tillkännagifva, att jag önskar framgång åt det af kyrkomötet antagna och af Kongl. Maj:t sedermera för Riksdagen framlagda förslaget, icke derför att jag anser detta förslag i dess helhet eller särskildt hvad beträffar den nu föredragna 27 § så beskaffadt, att det icke gifver anledning till ganska väsentliga erinringar, utan derför att jag för min del icke kan godkänna det af Lag-Utskottet framlagda förslag till förändrad lydelse af nämnda §, enär der saknas hvarje garanti för missbruk af den åt konsistoriella gäll medgifna rättigheten att kalla fjerde profpredikant, men ännu mera derför, att det Kongl. förslaget efter min uppfattning i andra delar innebär så väsentliga, här förut under diskussionen framhållna företräden framför nu gällande lagstiftning, att tillräcklig anledning deraf finnes till detsammes godkännande. Det närvarande tillståndet synes mig på ett säreget sätt betecknas genom den 8 § af för-

*Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

slaget — en § märkvärdig icke för sitt innehåll utan därför att den ansetts behöfelig i en presterlig befodringslag. Denna §, som innehåller att domkapitel ej må till presterlig tjänst utnämna eller på förslag dertill uppföra annan än den, som pröfvas ega den förmåga och de egenskaper, hvilka för tjänstens *nöjaktiga* bestridande erfordras, ger för framtiden ett löfte, en förhoppning och en trygghet, men ej blott det, den visar på samma gång tillbaka, huru tillståndet förut har kunnat vara, och huru det otvifvelaktigt ännu är i icke få församlingar samt fortfarande kan i åtskilliga församlingar blifva, om det Kongl. förslaget förkastas. Jag känner icke någon fägnad öfver hvad dessa församlingar skola om icke säga dock tänka rörande lagstiftarne i Andra Kammaren, på hvilka hela frågan nu beror, derest de, därför att förslaget icke i sin helhet finnes motsvara alla deras önsknings, skulle undanskjuta till en oviss framtid sådana förbättringar, genom hvilka församlingarnes så ytterst berättigade och på samma gång så ytterst viktiga och grannliga intressen skolat tillgodoses. Jag instämmer med dem, som yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts förslag i den föredragna paragrafen.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: De talare, som yrkat bifall till den Kongl. propositionen, hafva förundrat sig öfver, att de, som icke vilja biträda detta förslag, vilja ingå på Lag-Utskottets förslag, då derigenom beredes frågans fall, ehuru väl man erkänner, att det, som Kongl. Maj:t föreslagit, är bättre än den lag, vi nu hafva. Vi, som stå på den sidan att icke kunna antaga förslaget, kunna säga detsamma till våra motståndare. Hvarföre vilja de antaga den Kongl. propositionen, då de erkänna, att den icke är tillfredsställande? Denna fråga måste helt naturligt uppstå sig för hvar och en, som blifvit klandrad därför, att han icke vill biträda det förslag, som blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt. För min del anser jag detta förslag icke innebära sådana fördelar, att jag för dessas vinnande vill antaga förslaget i dess helhet. Man har lagt en särdeles vikt vid, att enligt förslaget pastoratens klassindelning skulle komma att upphöra, och jag medger, att detta är en viktig fördel; men jag vill dock i sammanhang härmed fästa uppmärksamheten på, att denna fördel till någon del torde komma att försvinna för församlingarne, då man tänker på, huru det i praxis kommer att tillgå. Jag kan nemligen icke föreställa mig annat än att så länge pastoraten bibehållas vid de löneinkomster, de nu gifva, komma alltid de största förmågorna att söka de bästa pastoraten och de minsta pastoraten få nöja sig med de minsta förmågorna.

Man har och såsom en stor fördel i förslaget framhållit rättigheten för konsistoriella gäll att få kalla fjerde profpredikant. Jag erkänner gerna, att i den §, som medger åt församlingarne rätt att per capita kalla fjerde profpredikant, ligger ett stort framsteg; men denna fördel gäller dock endast vid det tillfälle, då församlingarne på detta sätt få utöfva kallelserätten, ty hvad valet sedan beträffar kan, enligt 26 §, hela röstetalet eller den stora öfvervigten läggas i en enda persons hand. Den rätt man således gifver med ena handen, tager man igen med den andra, genom röstberäkningen. Det kan således vara

möjligt för en församling att medelst den personliga rösträtten kalla fjerde profpredikant, men när det kommer till valet, kan det vara en eller ett fåtal personer inom församlingen, som afgör detta, och hvilka icke fästa ringaste afseende vid flertalets önsknings. Hvad nytta har då församlingen haft af att kalla fjerde profpredikant? Således tror jag att de fördelar, förslaget i dessa afseenden innebär, icke i sjelfva verket äro af den vikt, man velat tillerkänna dem. Medgifvas måste dock, att, om förslaget gått längre i afseende på rösträtten, dessa fördelar haft stor betydelse; och då skulle säkert ingen nekat att antaga förslaget; men just den omständigheten, att man i vissa fall velat bibehålla den nuvarande rösträtten oinskränkt samt i andra fall lemna en lika orimlig öfvermakt vid rösträttens utöfvande åt personer, som nu icke ega någon sådan rätt, visar faran af att den större utsträckning i rösträtten, som jemväl åt andra personer än jordegare blifvit lemnad, kan verka derhän, att en enda af dessa senare eller i förening med den stora jordegaren i valet af själasörjare uteslutande är lagdt i deras händer i många församlingar. Det är helt naturligt, att man icke kan vara nöjd med ett sådant förslag.

*Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Den omständigheten, att Kongl. Maj:t föreslagit för städerna en liberalare rösträttsgrund än för landsbygden, utgör dock — jag erkänner det upprigtigt — det hufvudsakligaste skälet, som beveker mig att yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Man säger, och jag har till och med hört det från statsrådsbänken, att de ändringar, som i detta hänseende kunna vara af behovet påkallade, skall man göra sedermera, och jag har med glädje hört alla de talare, som uppträd för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, erkänna behovet af sådana förändringar. Jag vill dock härvid erinra herrarne om, huru det gått med våra kommunallagar. Från deras första utgifvande, då de först diskuterades inom representationen, lemnade man på samma sätt städerna fördelar framför landsbygden, och det sparades ej heller då på goda löften om rättelse. Då såväl som senare har man från landsbygdens sida påyrkat denna rättelse; men hvad har man fått? Jo, städerna hafva än ytterligare fått förbättringar i deras lagstiftning, men landsbygden har icke fått något. Tro herrarne då, att vi kunna sätta någon egentlig tillit till de löften, som nu uttalas, då vi hittills i afseende på de reformer, som äro analoga med denna, icke vunnit det ringaste. För min del tror jag det icke. Jag tror att, om förslaget antages, och städerna beredas fördelar framför landsbygden, man sedermera vid fråga om ändringar till landsbygdens förmån skall möta samma motstånd från städernas sida som hittills. Jag kan ej annat än under sådana förhållanden beklaga, att under närvarande tid man skall få se en Kongl. proposition till Riksdagen, som gör så stor skilnad på rättvisa mellan stad och land. Jag hade väntat, att regeringen icke skulle helt och hållet åsidosätta de önsknings och intressen, landsbygdens invånare oförtydligt under många år inom Riksdagen uttalat. Jag förstår nog, att man möjligen trott sig kunna med städernas tillhjälp genomdrifva förslaget mot landsbygdens önskan, men jag tror icke det vara lyckligt, om förslaget på detta sätt går igenom, ty jag är förvisad, att allmänna meningen på landsbygden gör sin rätt gällande mot sådana intressen. Om således alla andra paragrafer i det Kongl.

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

förslaget vore antagliga, skulle jag dock icke kunna på något villkor godkänna 26 §. Jag missunnar icke städerna de fördelar, de skulle vinna genom förslaget, men jag frågar er, mine herrar, hvad kan orsaken vara till, att man icke kan tillåta landsbygden att komma i samma ställning i detta fall som städerna. Jag förstår icke, att någon rimlig skilnad i detta hänseende mellan stad och land finnes, och kan icke finna något förnuftigt skäl, hvarföre man håller hela landsbygdens befolkning tillbaka i en fråga sådan som denna. Och det är derföre jag mången gång med sorg i sinnet gjort mig den frågan: Hvad hafva landsbygdens invånare gjort fosterlandet, som kan gifva Konung och Riksdag anledning att i sådana fall som föreliggande lemna städernas invånare företrädesrättigheter framför landsbygdens? Svaret har för mig varit ofattligt. Det tillkommer dem att härå svara, som gifvit anledning till förslaget, och försvara detsamma. Jag är för min del öfvertygad om, att meningarne om behovvet af en lagförändring i det syfte, Kongl. Maj:t föreslagit för städerna och som många gånger uttalsats inom denna Kammare, nemligen i afseende på en utsträckt rösträtt, icke länge skall kunna motverkas; och då jag haft tillfredsställelsen höra, att alla, som talat för det af Kongl Maj:t nu framlagda förslaget, likväl varit öfvertygade om, att förbättringar i afseende å rösträtten måste göras och till och med icke längre kunna motverkas, är jag öfvertygad, att, om detta förslag faller, det icke kan dröja länge innan ett nytt och bättre framlägges.

Jag kan saledes för min del icke annat än yrka bifall till 27 §, sådan den af Lag-Utskottet föreslagits. Hvad 26 § angår, kan jag deremot icke godkänna dess lydelse enligt Utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Då uppmärksamheten blifvit fästad å innehållet af 8 § af föreliggande förslag, skall jag särskildt med hänsyn till de yttranden, som fälts af två ärade talare, den ene från Upsala, den andre från Malmö, bedja att få afgifva ett kort svar. Men jag skall dervid icke begagna mig af mina egna ord, utan ber att få inför Kammaren uppläsa några få rader ur det yttrande, som en af vår kyrkas biskopar afgaf under öfverläggningen vid senaste kyrkomöte om nu förevarande, af förstberörde båda talare just i detta stycke så väl vitsordade lagförslag. »Om», sade han, »behovvet af att kalla fjerde profpredikant förut varit stort, så har det nu blifvit ännu större, ty den restriktion, som står i 8 §, att presten skall nöjaktigt kunna sköta församlingen, kommer icke att väga mycket, när det kommer till verkligheten. Då blir det i alla fall tjensteären, som komma att taga ut sin rätt, i fall de äro förenade med hjälplig praktisk duglighet.» För min del skall jag icke söka att jäfva befogetheten af denna profetia.

Med hänsyn till ett och annat, som yttrats af en talare på karlstadsbänken, ber jag få uppläsa ännu ett par rader af samme förut citerade talare: »Jag», säger han, »senterar allt för väl den fara för presterskapet, som ligger uti popularitetsjaght, ehuru väl jag känner andra egenskaper, som äro lika farliga för presterna, nemligen stolthet, hån och förakt för folket.»

Herr Key: Jag skall icke besvära Kammaren med någon axplockning af specialanmärkningar, ty i den vägen är tillräckligt mycket och väl undanjordt af föregående talare i dag; men jag tror dock att i sak kan ännu göras en efterskörd.

Jag har hela dagen åhört denna öfverläggning med den största uppmärksamhet och det har dervid förefallit mig, som om *alla* skulle vilja en förändring, under det att *ingen* är nöjd med hvad som är föreslaget. Några reformvänner vilja bifalla, andra vilja afslå, och samtliga af snart sagdt enahanda anledning. Det tyckes som om nu förevarande fråga skulle inskränka sig helt och hållet till klokhetsåtgärder, och att det föreliggande förslaget, med hvilket alla synas missbelätne, blott skulle försvaras eller bekämpas af s. k. klokhetskäl, nästan uteslutande af denna anledning, och utan hänsyn till förslagets beskaffenhet. Hvad är då klokhet i detta fall, och hvad är icke klokhet? Det är denna fråga, som jag här vill tillåta mig att beröra; men innan jag gör det, ber jag att få protestera mot en uppfattning, som i hela sin krasshet uttalades vid sista kyrkomötet, nemligen angående prestens ställning till församlingen. En teologie professor yttrade vid kyrkomötet förlidet år följande: »huru skall saken komma att gestalta sig, om församlingarne berättigas att både kalla och tillsätta prest?» »Det är icke svårt att förutse», svarar talaren, och sedan han derpå framhållit »det okristliga, obibliska och bekännelsevidriga i sjelfva den grundsats» på hvilken församlingarnes valfrihet skulle vara stödd, så fortsätter han: »denna grundsats är okristlig, ty är icke läraren enligt de heliga skrifternas vittnesbörd en Herrans skänk åt församlingen, åt den frälsningsbehöfvande församlingen, och visar icke redan detta förhållande, att församlingen icke skall sjelf taga sig en sådan gifva utan med tacksamhet taga den emot.»

Jag vågar påstå, att detta är ett yttrande, och det igenfinnes i kyrkomötets diskussionsprotokoll pag. 411, som Pius den nionde i all sin högkyrklighet skulle afundats den värde talaren.

Afven i dag har yttrats åtskilligt i samma riktning af den ärade talaren på karlstadsbänken. Han har föreställt sig, att prestens ställning skulle vara högre, än att han i egentlig mening vore till för församlingens skull; och han framhöll i förmiddags med mycken skicklighet det menliga inflytande, det skulle utöfva, om presterskapets befordran blefve »beroende af omständigheter, som ingen menniska kunde beräkna».

Om en ung man känner en verklig inre kallelse att blifva prest, kan jag icke tro, att en friare form för hans befordran och församlingens större inflytande derpå skall menligt inverka på hans embetsutöfning och åskådningssätt, tvärtom; och jag hemtar stöd härför från förhållandet i alla de länder, der statskyrkor icke finnas. Jag vädjar till eder, mine herrar, om icke dessa länders prester väl häfda sin plats vid sidan af statskyrkans presterskap? Å båda sidor finnas glänsande och stora namn, men icke minst bland de länders presterskap, der kyrkan i olika former ständigt varit en ecclesia militans och icke, såsom hos oss, en med borgerliga lagars tillhjälp i lugn och beqväm ro triumferande.

*Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående till-
sättning af
presterliga
tjenster.
(Forts.)

Nu vill jag komma till frågan, huruvida det är klokast att bifalla eller afslå hvad som här erbjudes. Till förmån för bifall har man sökt att skrämma oss alldeles förfärligt med det öfvermåktiga, omedgörliga, hvart femte år uppträdande kyrkomötet; man har sagt oss, att, om vi icke taga det, som *nu* kan fås och hurudant det än är, så skall man sedermera icke på länge, kanske icke på många år, kunna enas om något annat. Mine herrar! att ifrågasätta regeringens energi och ihärdighet i denna fråga, vore att gifva vår regering ett misstroende-votum; att ifrågasätta representationens viljekraft och uthållighet vore att gifva oss sjelfva ett klandervotum.

I fall representationen och regeringen blifva eniga om något verkligt bättre och mera frisinnadt än detta, och det är framåt man bör gå om vi skola rubba det gamla, icke tillbaka, då påstår jag att kyrkomötet är långt ifrån så starkt, att det skall våga motsätta sig denna förenade makt. Ty, mine Herrar, det gäller snart mer än någonsin hvad vår religionsstiftare sagt: »det kommer en tid, då I hvarken på detta berg eller i Jerusalem skolen tillbedja Fadren». Vår tid lär sig med hvarje dag mer, att detta kan ske *öfverallt*; och blir det för trångt inom kyrkan, hittar man numera ut derifrån vida lättare än fordom. Jag ber eder, mine herrar, öfverväga detta, innan I fatten edert beslut, och huruvida icke församlingarne snarare än presterskapet kunna vänta ännu någon tid. Med hvarje stund, som dessa på vår tids dagordning stående kyrkliga frågor uppskjutas och tidpunkten för deras lösning förlänges, minskas icke vördnaden för religionen, men deremot så mycket mera vördnaden för statskyrkan och kyrkomötet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Jag har tillåtit mig begära ordet, icke för att med särdeles många ord förlänga den redan temligen långa diskussionen, utan endast för att i största korthet få min mening i denna fråga till protokollet antecknad.

Af öfverläggningen i detta ärende har jag väl ytterligare blifvit stärkt i den åsigt, jag redan förut omfattat — att det nu föreliggande Kongl. förslaget till presterliga tjänsters tillsättande i mer än ett afseende har ganska stora företräden framför nu gällande stadganden i ämnet; men jag kan, det oaktadt, icke underlata att uttala den mening, att de betänkligheter, jag från början hyst mot bifall till Kongl. Maj:ts proposition, trots de många skäl, som blifvit anförda för en motsatt åsigt, fortfarande kvarstå. Jag vill i korthet antyda, att det till en början förefaller mig synnerligen betänkligt att, innan gränsen mellan kyrklig och borgerlig lagstiftning närmare blifvit bestämd eller, med andra ord, mera fasta och bestämda rämärken mellan Konungs och Riksdags lagstiftningsrätt, å ena sidan, och Kyrkomötets, å den andra, blifvit uppställda, omfatta ett förslag sådant som det nu föreliggande. Men, äfven om jag skulle låta dessa betänkligheter fara, kvarstår dock i förslaget något, som jag, efter det samvetsgrannaste öfvervägande af skälen för och emot, anser mig böra framhålla.

Jag kan nemligen icke förlika innehållet af sjettemomentet uti nu ifrågavarande § 27 i Kongl. Maj:ts förslag med innehållet af § 30 i Regeringsformen. Det vill synas mig, att — om ock på en omväg —

denna senare eller § 30 Regeringsformen skulle i viss mån blifvat förnärmad genom antagande af berörda sjettemoment; och man kan vara dess mer berättigad att hysa en sådan mening, som detta moment, såsom det är oss alla bekant, icke utgått från Kongl. Maj:t, utan tillkommit genom kyrkomötets beslut. Då jag först genom tidningarne fick kunskap om detta, syntes mig den af kyrkomötet beslutade förändringen icke böra möta något hinder mot bifall, och den sålunda vidtagna lösningen af denna tvistefråga föreföll mig både fyndig och lämplig; men vid närmare eftersinnande har jag kommit till den öfvertygelsen, att man på detta sätt, ehuru på en omväg, träder grundlagen för nära — något som jag för min del icke vill medgifva.

Jag har vid föregående tillfälle för några år sedan — jag måste bekänna det — deltagit i ett sådant — hvad jag nu må kalla det — sidogående om grundlagen, då jag först efteråt funnit hvad ett då framlagdt förslag onekligen i detta afseende inneburit. Vid senast förflutna riksdag har jag deremot sökt förekomma, att man genom fattande af beslut i ett då handlagdt ärende af framstående vikt skulle göra sig skyldig till ett sådant ytterligare sidogående; och jag anser mig icke heller nu böra underlåta att uttala denna min åsigt i fråga om detta förslag, som, efter mitt förmenande, i anmärkta hänseendet icke kan på goda grunder försvaras. Det är hufvudsakligast af denna orsak, jag, med fullt uppskattande af de flera skäl, som tala för bifall till Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet, för min del i den votering, som väl snart förestår, måste biträda det slut, hvartill Utskottet beträffande den nu närmast föreliggande paragrafen kommit.

Herr Åke Andersson: Jag erkänner villigt, att det Kongl. förslaget har ganska stora fördelar, men det kan väl icke bestridas, att det äfven medför åtskilliga olägenheter.

För mig äro likväl tvenne skäl bestämmande, hvarför jag icke vill antaga Kongl. Maj:ts förslag. Det ena är: att jag fruktar, att vi derigenom skulle gå på sidan om våra grundlagar, hvilka väl måste respekteras, och det andra, att dess 26 § tillerkänner större rätt med afseende å prestval åt stad än land.

Jag begärde ordet med anledning af herr Grefve Sparres yttrande på förmiddagen, att församlingarne icke behöfva äfventyra, att Kongl. Maj:t skall gå ifrån till presterliga lägenheter upprättade förslag. Jag medgifver, att Kongl. Maj:t i många fall gått församlingarnes önskingar till mötes, men det har också icke så sällan inträffat, att, den person, hvilken församlingen nära enhälligt skänkt sina röster, icke af Kongl. Maj:t blifvit utnämnd. För icke länge sedan var det tvenne församlingar inom Skåne, der fjerde profpredikanten fick uti den ena med undantag af tvenne arrendatorer och i den andra med undantag af omkring $\frac{4}{10}$ röst församlingarnes enhälliga kallelser och röster, och ingingo församlingarne tillika till Kongl. Maj:t med deputationer om att få behålla dem, och ehuru den ene var 15 års prest och var omtyckt af folket hvarhelst han under tiden tjenstgjort, fästades vid utnämningen derpå intet afseende, utan Kongl. Maj:t utnämnde i stället en 55 års gammal man, som haft ordinarie befattning på två ställen förut.

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Med sådana fakta för ögonen kan man verkligen göra sig den frågan: hvad tjenar det till att vidtaga någon förändring i rösträtten. Hade det förslag, som nu föreligger, varit byggt på fastare grunder med hänseende till rösträtten för församlingarne, så skulle jag lemnat min röst till detsamma, men sådant det nu är kan jag icke göra det. Emellertid har jag med glädje åhört hvad herr Ecklesiastikministern yttrade derom, att Kongl. Maj:t hädanefter vill fästa mera afseende vid församlingarnes önsknings härutinnan; och jag håller den mannen för en förbättring för hvad han i fråga härom yttrade och hoppas det också främdeles skall blifva tillämpadt, och då är det väl ingen fara med att vänta på ett bättre förslag till en annan gång. Jag yrkar emellertid afslag å så väl Kongl. Maj:ts förslag som äfven Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Vult von Steyern: Jag ber att kortligen få till bemötande upptaga några invändningar ur konstitutionel synpunkt, som under diskussionen blifvit gjorda mot det föreliggande förslaget. Den första af dessa invändningar har gällt sjelfva sakens behandling. Man har nemligen anmärkt, att ärendet först bort föreläggas Riksdagen och sedan kyrkomötet. För min del tror jag ej, att denna anmärkning har tillräcklig grund vare sig i grundlagen, i praxis eller uti hvad som särskildt i denna fråga må anses praktiskt och lämpligt. 87 § Regeringsformen stadgar, att »Riksdagen eger gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag, dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte», men om detta samtycke, när ett förslag utgår från Konungen, skall inhämtas före eller efter ärendets behandling hos Riksdagen, derom stadgas ingenting i grundlagen. Praxis har ock härutinnan varit ganska vexlande och torde snarare utfallit till förmån för det af Kongl. Maj:t nu begagnade förfaringsättet än tvärtom. Visserligen framlades för 1873 års kyrkomöte ett förslag till lag angående främmande trosbekännare, som förut blifvit af Riksdagen pröfvadt och antaget, men samma kyrkomöte fick äfven från Kongl. Maj:t mottaga ett förslag till förordning angående förändradt sätt för offentliggörande i kyrka af allmänna författningar och kungörelser samt enskilda tillkännagifvanden, hvilket förslag först behandlades af kyrkomötet och sedermera förelades Riksdagen. Till 1868 års kyrkomöte aflät Kongl. Maj:t tvänne förslag om ändringar i kyrkolag, det ena rörande tiden för tingspredikningars hållande och det andra angående ändring i domkapitlens sammansättning och arbetssätt, af hvilka förslag det förra antogs af kyrkomötet och sedan framlades för Riksdagen, som jemväl godkände detsamma. Hvad som i ena eller andra fallet bestämt Kongl. Maj:ts förfaringsätt har uppenbarligen varit bemödat att såvidt möjligt underlätta och befördra den i allmänhet tunga gången af kyrkliga lagstiftningsfrågor. Så har äfven händelsen varit i nu föreliggande fall. Högsta Domstolens yttrande öfver kyrkolagskomiténs förslag till fullständig ny kyrkolag inkom icke till Kongl. Maj:t förrän i Januari månad 1878, och i anledning af de anmärkningar, domstolen framställt, ansåg Kongl. Maj:t ej skäligt att i oförändradt skick framlägga förslaget för Riksdagen. Vissa delar af lagförslaget måste derifrån utbrytas och omarbetas, och då detta arbete ej kunde medhinnas så tidigt, att efter Högsta Domstolens ytter-

ligare hörande proposition i ämnet kunde till 1878 års Riksdag aflåtas, så återstod ingen annan utväg än att antingen i första hand höra kyrkomötet, som på hösten 1878 sammanträdde, eller ock låta frågan anstå till den riksdag, som inträffar näst före 1883 års blifvande kyrkomöte. I senare fallet hade församlingarne fått vänta ännu i 5 år på afgörandet af denna för dem så viktiga fråga. Jag tror också, att den af mig nu uttalade uppfattning icke varit alldeles främmande för Riksdagen. Uti Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 9 Maj 1876, om upphäfvande i viss mån af den s. k. indigenatsrätten förekommer nemligen följande uttalande: »På sätt ofvan blifvit anfördt, är frågan om en förändrad kyrkolagstiftning beroende på Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, men Riksdagen anser nu förevarande frågas skyndsamma afgörande vara af den vigt, att den desto mindre bör upphållas i afbidan derpå, att kyrkolagstiftningens öfriga delar må erhålla sin slutliga lösning, som tidpunkten därför, vid det förhållande att kyrkomötet ej ännu blifvit öfver det derutinnan afgifna förslag hört, torde vara temligen aflägsen». Härmed har Riksdagen visserligen ej uttalat såsom sin bestämda åsigt, att kyrkomötet alltid bör först höras öfver sådana förslag, men af det citerade stället framgår, att en sådan gång icke förefallit Riksdagen anmärkningsvärd, utan tvärtom af Riksdagen betraktats såsom ganska naturlig. För öfrigt tror jag ej, att Riksdagens beslutanderätt genom en sådan frågornas gång på något sätt kränkes. Det står ju alltid Riksdagen öppet att förkasta de framlagda förslagen och antaga andra, och ingen kan väl sätta i fråga att Riksdagen i andra fall skulle biträda kyrkomötets mening, än då Riksdagen finner densamma innebära sådana verkliga förbättringar i det bestående, att man hellre bör göra sig dem till godo än låta lagstiftningsarbetet för någon tid hvilat. Skulle, såsom en talare nyss anmärkt, en motsatt ordning för ett kyrkolagsärendes behandling medföra särskilda praktiska fördelar, är det väl ock antagligt, att denna ordning kommer att af Kongl. Maj:t följas.

Här har vidare — för så vidt jag riktigt uppfattade en ärad talare, som på förmiddagen hade ordet — uttalats betänkligheter derom, huruvida de konsistoriella pastoraten mot 30 § i Regeringsformen skulle ega att afsäga sig rättigheten att välja kyrkoherde, enär minoritetens i församlingen rätt genom ett dylikt förfarande skulle blifva kränkt. Nämnda § i Regeringsformen innehåller, att de så kallade konsistoriella gällena skola varda vid deras valrätt bibehållna. Då man nu icke känner något annat uttryck för församlingens beslut, än majoritetens i laga ordning uttalade mening, kan väl 30 § Regeringsformen icke innefatta än en rättighet för de konsistoriella gällens majoriteter att till kyrkoherdar erhålla de prestmän, hvilka de inom domkapitlets förslag utvalt. Om nu majoriteten vill afsäga sig denna rätt, på sätt det Kongl. förslaget innehåller, kan jag icke finna, att minoritetens rätt derigenom på något sätt kränkes, då denna minoritet i sjelfva verket endast råkat i en bättre ställning genom majoritetens förfarande att till Kongl. Maj:t öfverlemna utnämmandet af kyrkoherde. Hade icke majoriteten gått sålunda till väga, hade ju dess kandidat blifvit oåterkalleligen vald och minoritetens lika oundvikligt undertryckt; men just derigenom, att

*Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

ärendet underställes Kongl. Maj:t, har minoriteten vunnit någon utsigt att få sin kandidat igenom.

Jag ber för öfrigt endast att få tillägga, att Högsta Domstolen blifvit öfver det föreliggande förslaget hörd och icke funnit något att ur konstitutionel synpunkt erinra deremot, att de konsistoriella gällan, på sätt här blifvit ifrågasatt, till Kongl. Maj:t afstå sin valrätt.

Herr Engman: Här har redan både på för- och eftermiddagen talats så mycket i denna fråga, att jag på denna sena timme icke skulle finna det tillständigt att ytterligare upptaga Kammarens tid. Jag skall därför fatta mig helt kort och endast gifva till känna, att jag vid den votering, som sannolikt inom en kort stund förestår, kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Hedlund: Det är endast rörande den formella sidan af den sak, hvarom här talats, som jag vill be att få yttra några ord; och jag skall vara nog djerf att i detta afseende vända mina argument mot regeringsbänken.

Grundlagen stadgar uttryckligen, att stiftande af kyrkolag sker gemensamt af Konung och Riksdag, men att dertill fordras ännu ett moment: kyrkomötes samtycke. Deri förekommer sålunda icke ett ord derom, att kyrkomöte eger stifta kyrkolag, utan detta är, som sagdt, förbehållet Konung och Riksdag. Detta förutsätter väl en sådan sakens ordning — på sätt här också blifvit omnämndt — att ett lagförslag tillkommit, vare sig på Riksdagens eller Konungens initiativ men af båda gemensamt antagits, derefter förelägges kyrkomötet och vinner dess bifall eller icke, och kyrkomötet har efter mitt förmenande uppå en sådan framställning intet annat att svara, än ja eller nej. Om kyrkomötet åter vidtager ändringar i förslaget, så måste dessa blifva föremål för en ny framställning från kyrkomötets sida till Kongl. Maj:t, som derom i grundlagsenlig ordning aflåter ny framställning till Riksdagen. Men att kyrkomötet med vissa ändringar antager ett förslag är en form, som synes mig ingalunda öfverensstämma med grundlagen. Man har velat försvara ett sådant förfarande dermed, att samtycket kan gifvas likaväl förut som efteråt. För min del kan jag icke inse, huru enligt svenskt språkbruk samtycke till en sak skulle kunna gifvas förut, ty att gifva sitt samtycke till en sak *på förhand*, det är att gifva samtycke till någonting, som jag icke känner. Men i karaktären af ett samtycke ligger, att gillandet sker *efteråt*. Det är väl sant, att, såsom samme talare yttrade, tillvägagäendet i detta fall, då Kongl. Maj:t, med sin framställning gått först till kyrkomötet och sedermera till Riksdagen, vore praxis. Med jag vågar härvid falla det yttrande, att, om också klokhets- och bekvämlighetsskäl någon gång kunna tala för en dylik praxis, jag likväl icke är viss på att grundlagen talar för densamma; likasom jag icke heller är viss på, huruvida det kan vara riktigt att vidare fortgå på den banan och såmedelst inleda oss i sådana praktiska svårigheter, som nu äro för handen, då vi hafva att välja på att antingen afslå ett förslag, som innehåller väsentliga förbättringar, eller också antaga ett förslag, som är otillfredsställande. Det synes mig

dessutom just vara grundlagens mening, att på kyrkomötets ansvar skall ligga, huruvida ett af Konung och Riksdag pröfvadt och antaget förslag skall falla eller icke, och att detta ansvar *icke* skall hvila på Riksdagen.

I afseende å 30 § Regeringsformen må det vara sant, hvad som här talats om majoritetens och minoritetens rättigheter, men det synes mig här icke gälla minoritetens eller majoritetens sak, utan *grundlagen*. Och enligt grundlagen eger jag väl ingen rätt att afsäga mig de rättigheter, som enligt samma lag blifvit mig tillerkända. Om t. ex. denna Kammare skulle vilja i en eller annan form öfverlemna åt Kongl. Maj:t att tillsätta Kammarens sekreterare och Kongl. Maj:t ville åtaga sig det bestyret, så vågar jag med grundlagen i hand bestrida rättigheten att vare sig gifva eller emottaga ett sådant uppdrag; och det kan väl icke bestridas, att i det ögonblick en församlings majoritet beslutat kalla fjerde profpredikant, och det konsistoriella pastoratet sålunda inträdt i kategorien att behandlas såsom regalt, — i samma ögonblick detta konsistoriella gälls valrätt såsom sådant upphört eller blifvit suspenderad.

Det må vara något djerft af den, som nu har ordet, att uttala en åsigt, motsatt både Regeringens och Högsta Domstolens, men jag är nog djerf att upprepa, att det finnes en auktoritet, som för mig väger mera, och det är grundlagen; och jag vågar påstå — och det påståendet skall icke kunna jäfvas — att efter det moment, jag nämnt, de konsistoriella gällan verkligen hafva egenskapen af regala.

Detta är det formella skäl, som, trots de argument, som deremot anförts, hos mig väckt sådana betänkligheter, att jag, äfven med erkännande deraf att förslaget innebär ett steg till det bättre, likväl är i yttersta grad tveksam att skänka mitt bifall till detsamma.

Herr Jöns Rundbäck: En talare på göteborgsbänken har i dag på förmiddagen temligen fullständigt redogjort för den åsigten, att det här egentligen är kyrkomötet som skulle få stifta kyrkolag, och den siste talaren har i viss mån understödt honom. Men är det verkligen förhållandet i detta fall? Långt derifrån, efter mitt förmenande. Ty, så vidt jag förstår, ligger nu lagstiftningsrätten i Andra Kammarens hand, enär det beror på denna Kammare och det beslut, som här fattas; om förslaget blir lag eller icke. Hvad Kongl. Maj:t, kyrkomötet och Första Kammaren sagt, betyder ingenting, så länge icke Andra Kammaren bifallit förslaget. Ytterst hvilat således detta förslags vara eller icke vara på denna Kammare. Ytterst hvilat på denna Kammare, huruvida detta arbete, som många år fortgått, skall börja om på nytt igen och förhoppningarne att få något bättre än det nuvarande någonsin komma att realiseras.

Jag får öppet bekänna att jag hyllar grundsatsen om en fri kyrka i en fri stat, och jag förundrar mig öfver, att de, som talat mot Kongl. Maj:ts förslag, icke framstått i detta fall den principen, att församlingen skall ega att till prest antaga hvem hon behagar. Detta är den enda rätta och sanna friheten; och då kyrkan har det band på en prest, att vissa vilkor och examina äro föreskrifna för att kunna blifva prest och vara behörig att söka presterlig anställning, så synes kyrkans rätt derigenom vara tryggad, ty hvar och en, som tagit vissa förberedande exa-

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

mina och sedermera aflagt pastoralexamen, skall väl kunna anses vuxen att sköta ett pastorat. Ett sådant förslag kunde jag förstå, men att man här söker peta på rösträtten, anser jag småaktigt, ty härigenom hjälpes icke församlingen och icke heller höjes prestens anseende.

Proceduren vid tillsättning af prest kunde visserligen vara annan, om man nemligen hyllade den åsigten, att församlingen skulle kalla pastor, konsistorium afgifva utlåtande och Kongl. Maj:t tillsätta honom, för den händelse att fjerdemanskapet blir såsom Lag-Utskottet föreslagit. Jag frågar: hvartill tjénar denna procedur, att presten först söker, att konsistorium pröfvar mycket noga hans behörighet, att besvär måhända anföres öfver förslaget, att förslaget kungöres i församlingen och att presten sedan reser många mil för att profva? Ty, när sedan frågodagen infaller, stiger församlingen upp och på majoritetens röst säger att hon vill hafva fjerde profpredikant. Jag undrar då, om ej den, som blifvit kallad till fjerde profpredikant, också blir pastor i församlingen, när kallelserätten är förenad med utnänningsrätten. Följaktligen blir i detta fall förhållandet så, att hela denna procedur med val och prof kommer att tjéna till intet. Vi hafva ingen nytta alls deraf, och den tjénar blott till att presten får profva och, sedan han gjort det, så — adjö med honom. Jag tror derföre, att, då icke något förslag här föreligger, som är friare än det Lag-Utskottet framlagt, Kongl. Maj:ts förslag är lika mycket till förmån för församlingen som Lag-Utskottets. Atminstone afklippes genom detta en sak — och jag tror, att ingen kan förneka att den har existerat och ännu existerar — nemligen de intriger, som vid prestval ega rum, samt det fäktande och det jägtande efter att få ett brödstycke, som hos mången prest finnes. Den, som något känner till agitationerna i en församling vid prestval, kan icke underlåta erkänna att en sådan rätt, hvarom här är fråga, icke bör läggas i församlingens händer. Den skulle icke blifva till någon båtnad för dem.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan får jag yrka att, med afslag å Utskottets hemställan, Kongl. Maj:ts förslag måtte bifallas, på det att den föreslagna förordningen må blifva lag.

Herr C. A. Larsson: Ja, hade kyrkomötet och Kongl. Maj:t ansett att presternes löner skulle utgå af samfälda medel och icke af församlingarne, då torde det hafva varit konsequent och riktigt att förorda att Kongl. Maj:t skulle nämna presterne. Men så länge församlingarne sjelfva aflöna sina själasörjare, lär det icke få anses för mycket begärdt att de äfven få utse dem, der så hittills egt rum.

Att påstå att man skulle vinna något genom att få rättighet att kalla fjerde profpredikant, under det att man frånsade sig på samma gång rättigheten att utse sin själasörjare, anser jag vara för långt gånget. Det är visserligen en vacker tanke, som ligger till grund derför att presten, om än aldrig så usel, skall kunna få ordinarie beställning, men, om man icke hade stiftat en lag, som medgäfve sådant, skulle personer, som icke passade för det presterliga kallet, afhållit sig från att studera till prest. Detta hade varit det lyckligaste. Då nu emellertid fråga är om att stifva en ny lag, så bör väl denna blifva tidsenlig i både ena och andra afseendet, och jag hemställer, om det vid sådant

förhållande kan vara skäl att godkänna det förslag, som kyrkomötet behagat uppgöra. Jag tror icke att det skulle vara till stor vinst för svenska folket. Af dessa skäl kan jag icke gilla Kongl. Maj:ts förslag, utan nöjer mig med det af Lag-Utskottet framlagda.

Angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Herr Hedin: Jag har begärt ordet endast för att inlägga en gensaga mot den uppfattning af grundlagens helgd, som jag med ledsnad och förvåning nyss hört gifva sig luft från statsrådsbänken.

Den ärade ledamot af Statsrådet, som nyss hade ordet, tycktes så uppfatta 30 § Regeringsformen som om den icke stadgade någonting annat än rättigheter och förmåner för vissa församlingar, hvilka rättigheter eller förmåner skulle ligga i tillfälliga eller vexlande majoriteters händer att begagna eller icke. Nej! 30 § Regeringsformen, likasom många andra §§ i denna grundlag, innehåller en af gränsbestämmelserna för Konungens makt; och jag vet icke, att dessa kunna rubbas i annan ordning än den grundlagen sjelf stadgar för grundlagsförändringar.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som derunder blifvit gjorda beträffande den under föredragning varande 27 §, samt gaf propositioner, i enlighet med dessa yrkanden, dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick och dels på antagande af den lydelse för nämnda paragraf, som Kongl. Maj:t föreslagit. Den förra propositionen fann Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering likväl begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Lag-Utskottet hemställt under § 27 i det förslag till förordning, angående tillsättning af presterliga tjänster, som Utskottet framlagt i utlåtandet N:o 4,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, antagit det förslag till lydelse af ifrågavarande §, som samma nådiga framställning innehåller.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 97 ja mot 83 nej, i följd hvaraf Kammaren beslutit i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Enligt den beslutade föredragningsordningen, företogs dernäst till afgörande det föreliggande förordningsförslagets

26 §.

Såväl Kongl. Maj:t som Utskottet hade för denna paragraf föreslagit följande lydelse:

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

»1. Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gälle vid valet i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person hvad för kyrkostämma är stadgadt; dock med den jemkning i församling å landet, att rösträtt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än fastighet, icke må åtnjutas för mera än en femtedel af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom enligt den för omröstning å kyrkostämma gällande röstgrund och att icke heller någon må med rösträtt, hvarom nu sagdt är, i valet deltaga för större röstetal, än som motsvarar en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma. Uppkommer vid den beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.

2. För prestval skall särskild vallängd upprättas och på frågodagen justeras. Anmärkning mot vallängden skall, för att kunna komma under pröfning, vid justeringen på frågodagen göras af röstegande eller dess fullmäktig. Öfver gjord anmärkning beslute valförrättaren. Gillar han den, varde vallängden derefter rättad. Kan väckt fråga om rättelse eller tillägg i vallängden ej då utredas, varde den till valdagen uppskjuten.

3. I afseende på rösträtt vid prestval i stad, för hvilken särskild röstgrund vid dylika val blifvit eller, på framställning af vederbörande kyrkostämma, varder af Konungen fastställd, skall gälla hvad derom är eller, på kyrkostämmans framställning, blifver af Konungen förordnad. Lag samma vare i fråga om särskild röstgrund vid prestval i pastorat, som omfattar både stads- och landsförsamling, så ock om vallängd vid prestval i Stockholm.»

Mot nämnda förslag voro reservationer inom Utskottet anmälda

dels af Herr *Ribbing*, med hvilken Herrar *Magnus Jonsson*, *Smedberg* och *Gunnar Eriksson* instämt, och som ansett mom. I i förevarande paragraf böra lyda sålunda:

»Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gälle vid valet i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person hvad för kyrkostämma är stadgadt; dock med den jemkning i församling å landet, att icke någon må med rösträtt i valet deltaga för större röstetal, än som motsvarar en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma. Uppkommer vid den beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla;»

dels af Herr *Anders Persson*, med hvilken Herr *Svensén* instämt, och som för sin del tillstyrkt, att § 26 mom. 1 måtte erhålla nedanstående lydelse:

»Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gälle vid valet i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person

hvad för kyrkostämma är stadgadt; dock med den jemkning i församling å landet, att rösträtt, som tillkommer någon för jordbruksfastighet, icke må utsträckas till högre röstetal än som svarar mot en tiondedel, och för annan fastighet samt öfriga beskattningsföremål icke till högre röstetal än som motsvarar en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma. Uppkommer vid den beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla»;

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

dels ock af Herr *Johannes Jonsson* som önskat, att ordet »fastighet» uti den ifrågavarande paragrafens 1sta mom. blifvit utbytt mot ordet »jordbruksfastighet».

Efter uppläsning af paragrafen yttrade:

Herr *Anders Persson*: Jag skall vid den nu föredragna punkten hemställa om bifall till den af mig vid Utskottets utlåtande fogade reservation i afseende på första momentet och för öfrigt anhålla om bifall till Utskottets förslag. Dessutom hemställer jag, i afseende på återstående §§ i lagförslaget, att Kammaren måtte besluta, att desamma icke uppläsas, utan endast paragrafens ordningsnummer uppgifves.

Herr *Smedberg*: Vid denna § finnas annälda åtskilliga reservationer; och då jag instämt i Herr *Ribbings* reservation vill jag nu också yrka bifall till densamma. Jag skulle visserligen hafva kunnat instämma med Herr *Anders Persson* i hans förslag, men då desamma innefattar två olika röstmaxima, medan Herr *Ribbings* blott uppställt ett sådant maximum, hvarförutom det senare mest närmar sig personlighetsprincipen, föredrager jag det sistnämnda. För öfrigt, när Första Kammaren redan godkänt Utskottets förslag, och det sålunda möjligen kan blifva en sammanjemkning af de båda Kamrarnes beslut, så och då vid en sådan sammanjemkning Herr *Anders Perssons* förslag, som ligger midt emellan de båda ytterligheterna, kan hafva utsigt att blifva ett lämpligt sammanjemkningsförslag, tror jag mig hafva fullt skäl att yrka, det Kammaren måtte godkänna det förslag, Herr *Ribbings* reservation innehåller, derå jag anhåller om proposition.

Herr *Johannes Jonsson* i Fröstorpe: Då jag reserverat mig mot denna punkt i Utskottets förslag, men icke angifvit de skäl, som ligga till grund för min reservation, så åligger det mig nu att angifva den grund, hvarpå jag stöder min åsigt i denna fråga. De betänkligheter, jag hyser för att antaga Utskottets förslag, sådant det är, härleda sig deraf, att föreskriften om vallängder hvilat för närvarande på den kommunala rösträtten. Såsom vi veta införas i de nuvarande vallängderna icke mera än 3 kolumner, innehållande *den första* fyrktalet för i mantal satt jord, *den andra* fyrktalet för andra beskattningsbara föremål och *den tredje* för annan fastighet, frälseränta m. m. Om det nu föreliggande förslaget skulle antagas och sålunda samma rösträtt meddelas för andra fastigheter som för jordbruksfastighet, så skulle man behöfva en fjärde kolumn, en åtgärd, hvilken jag anser vara stri-

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

dande mot föreskrifterna i våra kommunalförfattningar. På dessa grunder yrkar jag, att ifrågavarande § må antagas i den form, som Utskottet föreslagit, med den förändring, att ordet »jordbruksfastighet» insättes i stället för ordet »fastighet». Jag har också för detta mitt yrkande ett annat skäl, nemligen att, i händelse mitt förslag antages, skulle man för annan fastighet, det må vara en industriell anläggning, en verkstad eller hvad som helst, som icke har några betydligare afgifter till presterskapets aflöning, erhålla en rösträtt, som i afseende på rösternas beräkning gör egaren af en sådan inrättning likställd med egaren till andra beskattningsföremål.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Sedan nu den 27 § af det föreliggande förslaget blifvit antagen af denna Kammare enligt Utskottets förslag, så har visserligen derigenom för denna gång detta förslag fallit, men jag tror likväl, att det kan vara till nytta för framtiden, om man i afseende på den nu föreliggande § uttalar sin mening, enär man enligt min tanke kan hafva den förhoppning, att ett nytt förslag från Kongl. Maj:t icke skall låta länge vänta på sig. Jag för min del står i detta afseende på samma grund, som Herr Ola Andersson på förmiddagen uttalade, i afseende på rösträtten; och jag går så långt, att jag i afseende på valet af själasörjare vill tillerkänna den personliga rösträtten största betydelse. Och då jag, när jag nyss hade ordet, uttalade mig för att stad och land skulle blifva likställda, så innebar naturligtvis detta också ett uttalande af den åsigt, att jag icke hade något att anmärka mot § i det afseende, att den tillerkände städerna den personliga rösträtten, utan endast att landsbygden ej kommit i åtnjutande af samma rätt. Jag hyser emellertid för närvarande ingen förhoppning att få ett förslag i detta syfte af Kammaren antaget vid detta tillfälle, men då Herr Ribbings förslag, som förekommer i den vid betänkandet fogade reservationen, ligger närmast min åsigt i detta afseende, måste jag ansluta mig till detsamma. Herr Ribbings förslag närmar sig personlighetsprincipen mera än Herr Anders Perssons förslag och har icke den olägenhet, som detta, att det tillerkänner jordbrukarne större rättigheter uti ifrågavarande hänseende, än andra församlingsmedlemmar, som hafva rösträtt på kommunalstämma. Oaktadt jordbrukarne betala största delen af presterskapets inkomster, anser jag dock att, då det är fråga om val af prest, den ena röstberättigade församlingsmedlemmen, så långt det är möjligt, icke bör hafva mera att säga än den andra. På dessa skäl och då för närvarande icke något förslag nu föreligger, som tilltalar mig bättre och som kan hafva utsigt att blifva antaget, anhåller jag om bifall till Herr Ribbings reservation.

Häruti förenade sig Herrar O. B. Olsson och Wieselgren.

Herr Thomasson: Jag skall endast hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till Utskottets förslag å denna paragraf oförändradt.

Herr Anders Persson: Då jag icke vunnit understöd för den af mig påyrkade förändring i detta förslag, och då åtskilliga talare

röstat för bifall till Herr Ribbings reservation, förklarar jag öppet, att jag icke har något emot om denna senare blir Kammarens beslut. För så vidt derföre ingen annan påyrkar bifall till mitt förslag, förenar jag mig med dem, som vilja antaga det förslag, Herr Ribbing i sin reservation framlagt.

*Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, godkände Kammaren den förevarande paragrafen med den förändring i dess 1:sta mom., som Herr Ribbing i sin ofvan omnämnda reservation föreslagit.

Vidare beslöt Kammaren, med anledning af Herr A. Perssons derom gjorda framställning, att vid föredragningen af de återstående paragraferna i föreliggande förordningsförslag uppläsning af paragrafernas innehåll icke skulle ske.

§§ 1 och 2, som nu i ordningen förekommo, blefvo hvar efter annan godkända.

§ 3.

Denna paragraf var så lydande:

»1. Till presterlig tjänst njute prest befodringsrätt endast inom det stift han tillhör, der icke vidsträcktare rätt är genom denna förordning eller särskildt af Konungen honom meddelad.

2. Befodringsrätt till presterlig tjänst i Stockholm skall stå öppen för hela rikets presterskap.»

Herr Wieselgren anförde: Då jag redan på förmiddagen uttalat mina betänkligheter mot antagande af den föredragna 3 §, så vill jag nu endast bedja att få påminna derom, att denna Kammare vid föregående tillfällen uttalat sig för upphäfvandet af den s. k. jus indigenatus. Om nu inga skäl föreligga att frånga en sålunda förut uttalad åsigt, torde det väl vara tillbörligt att Kammaren med vidhållande deraf nu icke godkänner denna paragraf, utan beslutar, att prestman skall vara berättigad söka anställning jemväl utom det stift, han tillhör. Jag är i detta ögonblick icke beredd att framställa något bestämdt formuleradt förslag till stadgande härom; men det torde icke heller för närvarande vara af så synnerlig betydelse, om stadgandet icke är så väl stiliseradt; och jag anhåller derföre om proposition på mitt härmed framställda yrkande, att den föredragna § icke måtte bifallas utan med denna lydelse: prestman må ega att söka och erhålla befodran inom hela riket.

Herr Magnus Jonsson: Jag anhåller att den föredragna § måtte oförändrad antagas.

Herr Gunnar Eriksson: Äfven jag anhåller att § måtte antagas oförändrad.

Härmed var öfverläggningen slutad; Kammaren godkände Utskotets förslag.

Angående till-
sättning af
presterliga
tjenster.
(Forts.)

§§ 4—10.

Blefvo jemväl godkända.

§ 11

hade följande lydelse:

»Vid förslags upprättande skall biskopen, eller den hans ställe företräder, först afgifva sitt utlåtande öfver de sökande efter de i § 9 föreskrifna grunder och med angifvande af den ordning, i hvilken han finner dem böra uppföras, hvarefter skall röstas om hvart förslagsrum särskildt, från det första och vidare nedåt, och varde på hvart rum uppförd den, som dertill erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har vid sådan omröstning icke någon erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall ny omröstning anställas mellan de två, hvilka högsta röstetalet tillfallit, dervid, i händelse af lika röster, ordförandens röst gifver utslaget. Lag samma vare, der flera än två erhållit sådant röstetal, att företrädet dem emellan är oafgjordt.»

Beträffande detta förslag yttrade:

Herr Wieselgren: Jag anhåller, att Herr Talmannen behagade framställa proposition på bifall till 11 § med den lydelse den egde i till senaste kyrkomöte framlagda nådiga proposition eller: »Vid omröstning till förslag skall röstas om hvart förslagsrum särskildt, från det första och vidare nedåt; och varde på hvart rum uppförd den, som dertill erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har vid sådan omröstning icke någon erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall ny omröstning anställas mellan de två, hvilka högsta röstetalet tillfallit. Hafva flera än två erhållit sådant röstetal, att företrädet dem emellan är oafgjordt, då skall först mellan dem skiljas genom särskild omröstning, hvarvid, i händelse af lika röster, ordförandens röst gifver utslaget.»

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets förslag samt derefter på Herr Wieselgrens yrkande och förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som godkänner 11 § i det förslag till förordning angående tillsättning af presterliga tjenster, som Lag-Utskottet framställt i utlåtandet N:o 4,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Wieselgrens i ämnet framställda yrkande.

Omröstningen försiggick och utföll med 54 ja mot 62 nej; hvadan Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skilde sig från innehålllet af motsvarande § i Kongl. Maj:ts till senaste kyrkomöte i ämnet aflåtna nådiga skrifvelse N:o 1, antagit den lydelse af ifrågavarande §, som i samma nådiga skrifvelse förekom.

*Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

§§ 12—25 samt 28—30 blefvo derpå hvar för sig föredragna och godkända.

§ 31 hade denna lydelse:

»Hvad yttermera utöfver föreskrifterna i §§ 17—30 i afseende å profpredikanters missiverande, frågodagsförrättning och val iakttagas bör, derom förordnar Konungen.»

’Efter föredragning häraf yttrade

Herr Danielsson: Jag skall anhålla att få yrka afslag å den föredragna paragrafen. Såsom herrarne hafva sig bekant, äro sådana detaljbestämmelser, hvilkas utfärdande man plägar vid nya lagars stiftande uppdraga åt Kongl. Maj:t, ofta nog af ganska allvarsamt slag. Vi veta, att i de nyare lagförslagen åtskilliga sådana bestämmelser ingått, och att detta haft till påföljd, att vi fått en sådan massa reglementariska föreskrifter, att den ursprungliga lagen knappast kan kännas igen. Så gick det, när man skulle reglera lönerna för armén. Kongl. Maj:t fick då rättighet att utfärda dylika närmare bestämmelser; och dessa bestämmelser befunnos sedermera helt annorlunda än Riksdagen från början tänkt sig dem. Så är också förhållandet med den nya utsökningslagen. Der fingo vi en hel packe på köpet; och detta tillägg har i ganska väsentlig mån bidragit att förändra det allmänna tänkesättet om denna lag. Så kan det äfven komma att gå med nu föreliggande lag; och att, om Kongl. Maj:t får rättighet att utöfver föreskrifterna i §§ 17—30 utfärda vidare bestämmelser i ämnet, kunna dessa blifva vida mera, än Riksdagen nu kan föreställa sig. Jag tror, att man bör vara mycket försiktig med dylika uppdrag åt Kongl. Maj:t; och här är det för öfrigt alldeles öfverflödigt, ty man kan gerna nu med detsamma skrifva i lagen, hvad som behöfves. Då vet man också hvad man beslutar. Jag har velat fästa uppmärksamheten på denna, enligt min tanke, ganska viktiga sak och jag tror, att Kammaren handlar klokast, om den avslår Utskottets förslag, hvarom jag ber att nu få framställa yrkande.

Herr Torpadie: Det torde vara alldeles uppenbart, att icke alla möjliga detaljbestämmelser, som här afses, kunna inrymmas i sjelfva lagen. Och med all aktning för min ärade grannes åsichter tror jag, att man bör, så vidt möjligt är, undvika att göra lagen för vidlyftig. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammaren godkände Utskottets förslag.

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

§§ 32—46.

Blefvo äfvenledes hvar efter annan godkända.

Slutligen godkändes det ifrågavarande förordningsförslaget *öfverskrift* och *ingress*.

Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.

I *punkten 2* hade Utskottet hemställt:

att den Kongl. propositionen, i hvad den innefattade förslag till förordning angående förbrytelse af prest, och om laga domstol i sådana mål samt förslag till förordning angående tillägg till 25 kap. Strafflagen, måtte af Riksdagen bifallas.

På framställning af Herr Talmannen beslöts, att förstberörda förordningsförslag skulle paragrafvis föredragas, men att öfverläggningen redan efter 1:sta paragrafens föredragning finge omfatta förordningsförslaget i dess helhet. I öfverensstämmelse med detta beslut företogs till afgörande förordningsförslaget

§ 1, så lydande:

»Affaller prest från den rena evangeliska läran, sådan den i Guds ord, det gamla och nya testamentets heliga skrifter uppenbarad, genom den oförändrade Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad blifvit; varde afsatt.»

Herr Arfwedson: Det är med anledning af § 1 i detta förslag till förordning, som jag ber att få yttra några ord.

Då man talar om den rena evangeliska läran, såsom en den svenska kyrkans uteslutande tillhörighet, förefaller det mig, som om detta uttryck vore allt för anspråksfullt; huruvida det kan vara berättigadt, derom torde åtminstone meningarne vara delade. Jag tror det icke och skulle därför gerna se, att detta uttryck blefve utbytt mot något lämpligare. Vid 1868 års kyrkomöte väcktes en motion angående de presterliga ederna af en för sin stora lärdom och grundliga forskning utmärkt ledamot. Han fäste i denna sin motion uppmärksamheten på det förhållande, att hvarje fastställelse af någon viss förklaring eller utläggning af bibeln, med anspråk på att vara ofelbar, enligt hans åsigt innefattade en bestämd motsägelse mot protestantismens grundprincip, att endast bibeln i sådana frågor skulle vara den afgörande myndigheten. Jag tror, att han i detta sitt påstående hade rätt, och att det kanske blir svårt att vederlägga honom.

Den förklaring, som i den ifrågavarande paragrafen lemnas öfver hvad som rätteligen bör förstås med den rena evangeliska läran, förefaller mig ingalunda tillfredsställande. Den innefattar ju, att man bekänner sig stå på samma ståndpunkt, som för omkring 300 år sedan. Och att man, i fråga om kristendomen, icke på denna långa tid skulle tagit något som helst steg framåt, tror jag icke kan vara riktigt. När man nu vid så strängt ansvar som embetets förlust och dessutom med ed vill binda presten vid ett noggrant fasthållande af dessa för 300 år sedan antagna och förklarade lärosatser, synes det mig, att man begär mera än hvad med billighet af presten kan fordras. Jag före-

ställer mig, att prestmannen härigenom ofta kan råka i en rätt ledsam ställning, då han någon gång vill uttala sin öfvertygelse, som måhända i någon mån kunde strida mot dessa lärosatser. Jag hade derföre gerna sett, att vid redaktionen af paragrafen vederbörande hade i någon mån velat utflytta skrankorna för den kyrkliga bekännelsen; och man hade dervid icke behöft gå så långt, att man äfventyrade något.

Jag vill icke göra något yrkande, ty jag inser nogsamt, att dermed skulle för det närvarande ingenting vinnas. Jag har endast velat hafva till protokollet antecknad, att jag icke kan gilla denna första §. Och i afseende på punkten 2 i öfrigt vill jag tillkännagifva, att jag icke önskar något *häftigt omstörtande* eller någon *större rubbning* i något afseende, utan jag tror, att ett *jemnt framåtskridande* äfven på detta område är önskvärdt och ett ständigt stillastående derföre icke i något afseende nyttigt.

Herr Hedin: Herr Talman! Det lagförslag, öfver hvilket Kammararen nu går att besluta, utgör i likhet med det, hvaröfver Kammararen nyss voterat, en utbruten del af ett större helt, nemligen kyrkolagskommitténs förslag till ny kyrkolag. Om jag nu får förutsätta att delen icke saknar allt samband, all frändskap med det hela, så bör betraktelsen af det senare vara egnad att sprida ljus öfver den förra. Det är derför jag anhåller, att först få korteligen yttra mig om kyrkolagskommitténs förslag till ny kyrkolag, endast för att konstatera, hvilken den anda är, som dikterat detta förslag, och hvilken den riktning, hvari komittén vill reformera vårt svenska samhällsskick.

Först en hastig blick på förslagets yttre skepnad och det bistra öde, som kort efter dess födelse med hårda händer grep in uti dess unga lif. Kyrkolagskommittén har lyckats sammanfoga en kyrkolag, hvars sammanräknade paragrafantal utgör 401 eller icke mycket mindre än en tredjedel af samtliga paragraferna uti alla balkarne af 1734 års lag, och jag tager härvid dock icke med i räkningen de särskilda lagar och kyrkostadgar, som utgöra, om jag så må säga, förslagets utanverk. Frågar man sig nu i hvilket förhållande kvaliteten står till den oerhörda kvantiteten, så kan man sluta sig till ett svar i allmänna drag vid en blick på den behandling, förslaget rönt uti Högsta Domstolen. Specificerade anmärkningar hafva der framställts mot icke mindre än 236 af de 401 paragraferna. Och härtill kommer att en del anmärkningar dessutom drabbat dels förslaget i dess helhet och dels flera paragrafer i klump, hvarförutom Högsta Domstolen velat utsluta en god del af förslagets drygaste kapitel. Derjemte får ihågkommas, att förordningarna om kyrkomötet samt om kyrkostämman och kyrkoråd, hvilka komittén flyttat in i kyrkolagen, egentligen icke tillhöra komiterades opus. Tager jag alla dessa omständigheter med i räkningen, torde man kunna säga, att 5 till 6 tiotal af den stora paragrafmassan kommit någorlunda helskinnade ur den fruktansvärda kritiska skärselden i Högsta Domstolen. Detta är icke något lysande resultat af ett komitéarbete, som kostat staten den dryga summan af 19,000 kronor.

Om förbrytelse af prest och laga domstol i sådana mål.
(Forts.)

Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)

Kyrkolagskomiténs förslag karakteriseras väsentligen af följande 3 hufvuddrag: För *det första* vill komitén på Riksdagens och Kongl. Maj:ts bekostnad betydligt utvidga det ofolkeligt sammansatta kyrkomötets makt. För *det andra* vill den öka kyrkans och de kyrkliga myndigheternas inflytande på rent borgerliga angelägenheter till en grad, som skulle blifva rent olidlig, till en grad att det måste väcka förvåning att i vår tid och i vårt land personer finnas, som på allvar vilja föreslå något sådant. Slutligen och för *det tredje*, gör komitén, om jag må begagna ett vulgärt uttryck, en konst uti Sveriges grundlagar, viljande nemligen komitén i viktiga punkter rubba dem, ej genom grundlagsändringar i behörig ordning, utan bakom grundlagens rygg, på kyrkolagstiftningens väg.

Komitén har sålunda i kyrkolagen inflyttat kyrkomötesförordningen. Denna, nu beroende blott af Kongl. Maj:t och Riksdagen, skulle sålunda underkastas äfven kyrkomötet, och dettas sammansättning, som lemnar hälften af platserna åt kyrkans embetsmän, ej kunna ändras utan kyrkomötets bifall. Komitén har vidare tilltrött sig att föreslå, att kyrkomötesförordningen skulle få inskränka Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsmakt; man har eljest hittills trott, att Kongl. Maj:ts makt bestämmes genom grundlagen. Komitén har, liksom om 57 § Regeringsformen alls icke funnes till, i kyrkolagen infört bestämmelser om kyrkostämmas beskattningsrätt. Således skulle Kongl. Maj:ts och Riksdagens rättighet att stifta kommunallag och kommunalbeskattningslag blifva delvis beroende af kyrkomötets bifall. Slutligen har ock komitén, i sin underliga äflan att inblanda uti kyrkolagen allt hvad dit icke hörer, velat — som det synes — gifva kyrkolagshelgd åt det onyttigaste och onödigaste af alla svenska embeten, prokansleriatet vid universiteten, kyrkolagshelgd åt bestämmelser om hvilka ämnen skola ingå uti presexamen, kyrkolagshelgd åt föreskrifter om kyrkoböckernas innehåll, ja, kyrkolagshelgd till och med åt föreskrifter om vaktmästares tillsättande vid domkapiteln. Om allt detta och mera sådant vill komitén att hädanefters skulle lagstiftas af ej mindre än fyra sidoordnade, lika berättigade makter: Kongl. Maj:t, Riksdagens båda Kamrar och en hvar femte år till lagtima'möte sammanträdande kyrklig representation. Om man, herr Talman, bugar sig inför denna lagstiftarevisdom, så sker det näppeligen af respekt, utan snarare för att dölja uttrycket af helt andra känslor. Jag råkade i fjor säga att jag i en lag, som till formen för stiftandet är af civillags natur, aldrig sett och väl aldrig skulle få se maken till skjutslagens bestämmelser om namntafva, dagbok med mera. Jag hade orätt, och det är med rusele som jag erkänner det. Kyrkolagskomiterades förslag har så fullständigt eklipserat skjutslagen, att jag om den senare aldrig mer skall yttra ett ondt ord — i det hänseende nemligen, hvarom nu är fråga.

Såsom ett motstycke mot komiterades äflan att inkräkta på Kongl. Maj:ts och Riksdagens makt genom att med kyrkolagsbud omhägna och göra af kyrkomötet beroende helt och hållet borgerliga inrättningar passar förträffligt komiterades absoluta likgiltighet mot hvarje tanke på en förändring, som skulle öka lekmannaelementet i kyrkomötet och gifva de obefordrade presterne, denna pariaklass under hierarkien, åtminstone rätt att deltaga i val af kyrkomötes ombud.

Om icke här förslaget hierarkiska tendens träder fram, så torde den åtminstone röja sig otvetydigt uti det kapitel — det 22:dra — som handlar om biskopar. Detta kapitel är affattadt på sådant sätt, att det åtminstone icke är säkert, att ej biskop varder ansvarsfri för flertalet af de förbrytelser, hvarom den lag handlar, med hvilken vi nu sysselsätta oss, samt att vid de ytterst få förbrytelser, för hvilka ansvar finnes stadgadt, det synes blifva beroende af Kongl. Maj:t, om åtal skall mot biskopen anställas eller icke.

Efter dessa anmärkningar mot kyrkolagskomiténs förslag i dess helhet öfvergår jag till den nu föredragna lagen. Den utgår ifrån och vill i ett betydligt omfång vidmakthålla i vår svenska samhällsorganism en äkta medeltidstanke. På den tid, då samhället var upplöst i hvarandra bekämpande stånd och klasser, skrän och korporationer, öfver hvilka icke höjde sig någon verklig, dem alla på en gång tyglande och skyddande statsmakt, på den tiden utvecklade sig i stort den tanken, att rättvisa icke kunde skipas med mindre man, såsom det hette, finge dömas af sina likar, med mindre, såsom Justus von Möller i förra seklet uttryckte sig: »möss dömdes af möss och kattor dömdes af kattor». Det har varit ett af den moderna tidens ädlaste och största verk att nedbryta dessa skrankor, att lägga hela samhället under *en* lag och *en* rättsskipning. Qvarlevor af det gamla oskicket finnas ännu; det är en af dessa det föreliggande förslaget afser att hägna. Jag kan väl tänka mig, att makten af gammal vana och den kritiklöshet, hvarmed de fleste underkasta sig äfven de förnuftsvidrigaste inrättningar, som hafva häfd för sig, torde komma en och annan att studsas vid det dock så naturliga yrkandet, att allmän domstol skall vara forum för såväl presters som andra människors förbrytelser. Man tog också förskräckligt illa vid sig, när första gången — det var för ungefär 60 år sedan — yrkades, att universiteten skulle förlora sin privilegierade domsrätt. Från Upsala protesterades som hade man knifven på strupen: universitet vore i fara, derest den akademiska ungdomen komme att lyda under någon främmande, det är under någon annan myndighet än de akademiska fädernas, och desse senare yrkade på egna vägnar den akademiska jurisdiktionsens vidmakthållande på grund af principen: likars dom öfver likar. Ännu år 1846 vidhöll man denna uppfattning. Emellertid är från och med år 1853 denna domsrätt upphäfd, så att endast en moderat disciplinär makt kvarstår; men jag har icke hört någon påstå, att icke detta varit nyttigt för universitetet.

Jag har naturligtvis icke förbisett, att kyrkolagskomitén på ett sätt, som i min tanke antingen icke vittnar förmånligt om dess förmåga att distingvera, eller också röjer en afsigt att kasta en slöja öfver sjelfva saken, velat framställa denna så, som om här handlade blott och bart om öfverlatande åt konsistorierna af *disciplinär* domsrätt. En sådan förekommer ju — och kan måhända icke undvas — hela den administrativa skalan igenom; vore frågan blott om detta, hade vi här endast att tillse att de föreslagna bestämmelserna i och för sig vore lämpliga, och i öfrigt vore då om hela saken ingenting att säga. Men hvad komitén behagar kalla disciplinär domsrätt är något helt annat än hvad, såvidt jag förmått utröna, hittills någonsin i svensk lagstift-

Om förbrytelse af prest och laga domstol i sådana mål.
(Forts.)

Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)

ning dermed förstås. Det är också märkvärdigt att, då Kongl. Maj:t eljest i administrativ väg meddelar stadganden angående disciplinär domsrätt, i detta fall skulle fordras en lagstiftning af Kongl. Maj:t, Riksdag och Kyrkomöte. Det ligger nära till hands att från formens olikhet sluta till olikhet uti innehållet. Och om vi gå till de författningar, som stadga om disciplinär domsrätt i andra fall, t. ex. till instruktionerna för de förvaltande verken, till disciplinförordningen för universiteten eller till disciplinstadgan för krigsmakten, skola vi öfver allt finna, att den disciplinära domsrätten gäller blott vissa mindre betydande förseelser och omfattar blott vissa mindre stränga straff, såsom böter, mistning af embete för kortare tid, för akademiske medborgare relegation från universitetet, inom militären arrest o. d. Men fåfängt skall man i vår lagstiftning, under kategorien disciplinär domsrätt och straffmakt, söka något liknande hvad komiterade vilja hafva betraktadt såsom sådan rätt och makt öfver prester. Komiterade hafva här anlitat en utväg, som, enligt hvad den moderna naturvetenskapen lärar oss, många svagare individer inom djurverlden hafva att tacka derför, att de kunna bestå i kampen för tillvaron mot farliga fiender. Denna utväg heter: förklädnad och skyddande likhet. Det är, Herr Talman, under förklädnaden och den skyddande likheten af *namnet* disciplinär domsrätt komiterade vilja förmå oss att medverka till befästande och utvidgande af något, som i mina ögon är en högst förhatlig undantagslagstiftning.

Jag sade, att förslaget går ut på att utvidga den konsistoriella domsrätten. Detta förhållande möter oss redan i de första paragraferna af förslaget. Enligt nu gällande lagstiftning tillkommer det Hofrätterna att döma prest, som affaller från den rena evangeliska läran eller utsprider villfarande lära; enligt förslaget åter skulle denna domsrätt öfverflyttas på domkapitlen. Jag frågar efter motivet till denna förändring och får af kyrkolagskomiténs betänkande till svar, att endast hos kyrklig myndighet kan med säkerhet förutsättas de för bedömande af religiösa mål nödiga insigter i kyrkolärans väsende och sammanhang. Jag ser icke att detta motiv gör något annat i kyrkolagskomiténs förslag än upptager ett visst utrymme. Skall det tillerkännas någon vikt, måste denna således höra till hvad man inom jernvägstrafiken kallar den döda vigten. Ty låtom oss betrakta detta motiv. Domkapitlens främste man, biskopen, behöfver, som känt är, lika litet vara teolog som lagfaren; hans närmaste man domprosten, om det är denne som skall representera den djupare insigten i kyrkoläran, finnes i vissa stift icke; och hvad lektorerna i matematik, latin m. m. angår, tillåter jag mig hemställa, om man icke kan förutsätta, att Hofrätternas ledamöter skola för bedömande af dessa frågor ega lika mycken insigt som dessa lektorer. Vidare ber jag få erinra om, att man ju i allmänhet, då fråga om en förändring i lagstiftningen uppstår, plägar åberopa erfarenheten: har då erfarenheten visat, att Hofrätterna icke kunnat komma ut med detta uppdrag. För det tredje vill jag påpeka, hurusom man alls icke tvekade att genom förordningen den 23 Oktober 1860, om affall från den rena läran och om utspridande af villfarande lära hänvisa sådana mål, när det var fråga om andra än prester, till de allmänna underrätterna, endast med den inskränkning, att i vissa fall dessas utslag skulle underställas Hofrätten, samt att åtal för vill-

farande lära ej finge ega rum, om icke domkapitlet förklarar skäl till åtal vara för handen. Slutligen förtjenar, för det fjerde, att ihågkommas, att villfarande läras utspridande genom tryckt skrift bedömes af jury; och kan detta ske utan någon samhällsvåda, tror jag att man väl kan lemna åt sådana institutioner som rikets Hofrätter att döma öfver prest, som affaller från den rena evangeliska läran eller gjort sig skyldig till utspridande af villfarande lära.

Förslaget går också ut på att befästa konsistoriernas domsrätt. Ja väl, ty en ny lag, som under namn och sken af reform slår fast gamla missförhållanden, måste ju åt dessa gifva ny helgd, starkare motståndskraft, längre varaktighet. Och dertill kommer, såsom i § visar, att hela den ifrågavarande nya lagstiftningen otvetydigt kommer att falla under kyrkomötets makt, hvilket med den hittills gällande endast varit förhållandet, för så vidt den är af kyrkolags natur enligt 87 § Regeringsformen. Och detta befästade och utvidgande af en privilegierad domsrätt, uppdragen åt olagfarna administrativa myndigheter, föreslås i en tidpunkt, då eljest bemödandet går ut på att göra slut på den administrativa domsrätten och specialdomstolarne. Under hela detta århundrade har man bemödat sig att inskränka den förra, och hafva de senare, den ena efter den andra, försvunnit. Men när man nu går att befästa och utvidga denna undantagslagskipning, visar sig icke en skymt af tanke på att låta det juridiska elementet, lagfarenheten, blifva representerad i denna »andliga» domstol, för att begagna ett föräldradt uttryck om en föräldrad sak. Med skäl må det väl tillåtas mig fråga, hvarför staten eljest fordrar en genom kunskapsprof och praktisk utbildning utrönt garanti för juridisk insigt hos domaren. Om man icke kan anförtro åt allmänna domstolar att döma prester för embetsförbrytelser, ehuru dessa allmänna domstolar äro lagfarne, ehuru vi veta att de med rättsförhållandenas utveckling eller kanske inveckling få allt kinkigare frågor att lösa, och ehuru de, som väl bekant är, reda sig med en mängd angelägenheter, som förut varit uppdragna åt specialdomstolar, huru kan man då vilja på allvar påstå, att en myndighet såsom ett konsistorium skall lämpa sig för detta.

Men, Herr Talman, det är icke blott juridisk *insigt* vi önska hos domaren, vi önska hos honom äfven, om jag så får uttrycka mig, det juridiska åskådningssätt, för hvilket lagen är det högsta i samhället, ett åskådningssätt, som i allmänhet icke utvecklar sig till sin fulla styrka hos andra än hos lagens män.

Den ärade representanten för Venersborg och Åmål yttrade i dag på förmiddagen, om jag rätt fattade hans ord, att i politiken vill han icke hålla så strängt på principer. Detta ger mig anledning till att göra en jmförelse. Om någon sporde mig, om jag ville se domsrätt lagd i denna församlings hand, skulle jag, trots den vördnad jag hyser för en församling, som jag skattar för en lycka och ära att tillhöra, svara med ett bestämdt nej, därför att jag öfver hufvud icke vill se domsrätt lagd i en politisk församlings hand. Nå väl, mellan en politisk församling och en administrativ myndighet finnes en inre frändskap eller rättare sagdt det finnes en för båda gemensam, väsentlig omständighet, i kraft af hvilken de icke lämpa sig för domsrätts handhafvande. En politisk församling och en administrativ myndighet hafva

Om förbrytelse af prest och laga domstol i sådana mål.
(Forts.)

*Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)*

icke, kunna icke hafva, böra icke hafva att hufvudsakligen tillämpa bestämda, obevekliga lagbud. Deras verksamhet går ut på att söka och genomföra hvad som är nyttigt, lämpligt och efter omständigheterna afpassadt. Men för personer i den ställningen antager lagen icke så lätt som för den, hvilken har lagens tillämpning till sin lefnads uppgift, en helgd, hvilken intet subjektivt godfinnande dristar att sätta sig öfver. För dem ligga den frestelsen och den villfarelsen nära till hands att tänka och tro, att det icke är så farligt, om lagen får jemka med sig, om man vid tillämpningen, naturligtvis i bästa afsigt, något upphjelper och förbättrar lagen.

De, som känna den konsistoriella domsrättens historia bättre än jag — något känner jag väl om den — må afgöra huruvida komiterade hafva till fullo undgått de skäl, jag påpekat. Jag rigtar, märk väl, icke någon anklagelse mot personer, men jag anklagar ett falskt system, systemet af domsrätt lagd i olagfarna administrativa myndigheters händer.

Detta om förslaget i allmänhet. Jag har äfven några få speciella anmärkningar mot detsamma. Först vill jag dock framställa den frågan, hvad är det som gjort det så angeläget att få denna reform bragt å bane just nu? Af den stora kunskapskällan, komiterades betänkande, inhemtar jag att komiterade upptäckt att det finnes en lucka i vår nuvarande lagstiftning derutinnan, att underrätt kan ådöma böter för af prester begångna förseelser, hvilket domkapitlet icke eger att göra, och förmenas detta kunna leda till den beklagliga följden, att båda myndigheterna skjuta en sak från sig och att förbrytaren på detta sätt går fri från straff. Jag tror icke, att komiterades betänkande skulle förlorat på, att detta resonnement med sin smak af sofism icke fått plats deri. Komiterade synas ej sjelfve hafva rätt trott på sin egen farhåga, ty de hafva icke vågat säga annat än att det synes dem »icke ligga alldeles utanför möjlighetens område», att så skulle kunna ske; men de hafva icke anfört ett enda erfarenhetsskäl, som bekräftar deras farhåga. Om för öfrigt denna farhåga är af allvarlig beskaffenhet, skulle densamma kunna undgås genom medel som ligga närmare till hands än att man behöfver skriva en hel ny strafflag för prester. Mig synes nemligen att man blott behöfver göra det tillägg till domkapitlets domsrätt, att det må ega att äfven ådöma böter. Men häremot göres en invändning, som är nog egendomlig att förtjena releveras. Kyrkolagskomiterade säga sig vara oförmögna att räkna ut »hvad slags straff skulle ur kyrklig synpunkt kunna anses egnadt att i kyrkolag stadgas såsom förvandlingsstraff» för böter, der dessa vid bristande tillgång icke kunde exekutivt uttagas. Till åtskilliga reflexioner kunde väl detta yttrande gifva anledning; men dem skall jag nu undertrycka. Jag öfvergår nu till de speciella anmärkningar, jag antydde. Det är i min tanke beklagligt, att Kongl. Maj:t i § 1 frångått sin först intagna ståndpunkt och på kyrkomötets hemställda öfvergått till den af kyrkolagskomiterade anvisade; ty på detta återtag har, i min tanke, grundlagen fått sitta emellan. Första paragrafen af detta förslag meddelar en ny definition — stridande mot den i andra paragrafen Regeringsformen gifna — på hvad som skall förstås med den rena evangeliska läran. Då jag icke kunna fatta rimligheten af, att man i ett och samma

land har *ett* begrepp om den evangeliska lära, som skall vara bindande för Konungen, och *ett annat* begrepp om den evangeliska lära, som skall bekännas af kyrkans tjenare, kan jag icke komma från den uppfattningen, att grundlagens bestämmelser i andra paragrafen Regeringsformen, om hvad som med den rena evangeliska läran skall förstås, måste förändras, innan detta förslag får antagas, ty grundlagen måste vara vår högsta lag och ledstjerna. Jag kan icke föreställa mig att den nya Riksdagen skulle vilja vara med om att underordna rikets främsta grundlag under kyrkolag eller vilja frångå hvad den gamla Riksdagen mer än en gång uttalat att — såsom det heter i dess skrifvelse af 1829 — allmän lag och särskild allmän författning skola vika för grundlag. Vidhålls denna uppfattning, då blir ju första paragrafen i det nya lagförslaget betydelselös, såsom stridande mot andra paragrafen Regeringsformen. Men hvarför står den då der?

I Högsta Domstolen har påpekats önskvärdheten af ett tillägg till andra paragrafen så lydande: i afseende på tryckt skrift gäller hvad i Tryckfrihetsförordningen finnes stadgadt. Med anledning af detta Herr Justitierådet Naumanns yttrande, anförde till statsrådsprotokollet Herr statsministern och Chefen för Justitie-departementet, att detta tillägg icke behöfdes, emedan det följde af Tryckfrihetsförordningens natur af grundlag. Nu är det väl sant, att Tryckfrihetsförordningen, redan i sin första §, med en tydlighet, som borde utesluta hvarje möjlighet af missförstånd, förklarar, att ej må någon i annan ordning eller i annat fall, än denna lag stadgar, kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas. Men hvad visar erfarenheten i detta fall? Den lär oss, att vi icke få anse ens en så hög grad af tydlighet vara tillräcklig för vissa olagfarna administrativa myndigheter. Jag ber att med afseende härpå få anföra ett yttrande af Justitieombudsmannen Theorell i embetsberättelsen för år 1854. »Så hafva» — säger han i fortsättning af ett föregående resonnement — »så hafva domkapitel inför sig inkallat prestmän till ansvar för utgifvande af tryckta skrifter, dem domkapiteln ej funnit renläriga, och från embetet dömt desse prestmän, utan hinder deraf att någon domsrätt öfver renlärighet, lika litet som öfver tryckfrihet, domkapiteln tillkommer». Denna erfarenhet synes mig på samma gång visa behöfligheten af det af Herr Justitierådet Naumann påyrkade tillägg och vådan af att i administrativa myndigheters hand lägga en vidsträckt domsrätt.

Mig synes äfven, att detta, ingalunda korta, lagförslag jemväl företär åtskilliga luckor. Så finnes der icke något ansvar stadgadt för förklenande tal från predikstolen om andra trosbekännares konfession. Så vidt jag förstår, är nemligen 1779 års författning numera fullständigt upphäfd, hvilken för så väl statskyrkans som främmande trosbekännare stadgar ansvar i nämnda hänseende, eller för obehörigt tal om hvarandras religiösa tro. Nu är väl gifvet, att det svåraste missbruket härutinnan kan ega rum just från predikstolarne. I Danmark, för att taga ett exempel, bestå ömsesidiga förbud för så väl statskyrkans som andra bekännelsers prester att från predikstolen tala hätskt eller med förakt om hvarandras bekännelse.

Icke heller innehåller detta förslag något ansvar för yttrandefrihetens missbruk från predikstolen till klander af statsmakternas beslut

Om förbrytelse af prest och laga domstol i sådana mål.
(Forts.)

*Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)*

och åtgärder. Nu gällande kyrkolag säger i 2 kap. 2 §: »när en eller annan text gifver dem anledning till att tala något om världsliga saker och beställningar, så måste allt sådant ske med beskedelighet och varsamhet, utan obetänksamhet och förmätenhet uti tal eller omdöme om de saker, som en del icke förstå och som läroembetet egentligen intet angå; skolande de, som sig härutinnan förgripa och med någon otidighet och otjenlighet på predikstolen framkomma, första gången med näpst och hårdt tilltal anses och, om de oftare dermed beträdas, alldeles sätas från sitt embete, det de således missbrukat och vanvårdat hafva».

Dessa bestämmelser hafva komiterade i 2 kap. 7 § af sitt förslag ersatt med en sväfvande och genom sin obestämdhet nära nog intetsägande föreskrift. Om komiterades förslag i denna del en gång varder antaget, hur går det med det allvarsamma ansvar, hvarmed, enligt hvad jag nu uppläst, otillbörligt tal om världsliga saker i nu gällande kyrkolag är belagdt? I nu förevarande lag finner jag icke något härå tillämpligt stadgande. Det är allt för väl bekant, för att jag derom skulle behöfva erinra, att i många andra länder finnas och tillämpas allvarsamma lagstadganden i detta hänseende. Och i länder, der sådana stadganden icke finnas, erkänner man behofvet deraf och den principiella rättigheten af att sådana icke i lagstiftningen saknas. Jag vill härför såsom bevis anförä ett yttrande af en europeiskt namnkunnig holländsk statsrättslärare, Professorn i Amsterdam Bosch-Kemper, som påyrkat en speciel straffbestämmelse för prest, som i kyrkliga för rättningar tadar regeringshandlingar.

Jag vill nu slutligen i få ord sammanfatta min mening i denna sak och jag nödgas då fråga: skola vi väl vid detta tillfälle i oträngdt mål gå framåt på en väg, der vi hellre böra vända om, befästa hvad vi böra rifva ned? Särskildt vill jag hemställa till dem i denna Kammare, som mången gång gifvit till känna sin önskan, att ett annat slag af undantagslagskipning, nemligen krigslagskipningen, må i någon mån inskränkas, att de må besinna, huruvida det är ett för detta syfte nyttigt förfarande att nu befästa den undantagslagskipning, som i den föreliggande lagen blifvit föreslagen.

Jag anhåller om afslag.

Herr Statsrådet Vult von Steyern: Det anförande, vi nyss hört, gick hufvudsakligen derpå ut, att domkapitlens domsrätt öfver presters embetsförbrytelser borde upphöra. Detta är en tanke, som möjligen och kanske sannolikt har framtid för sig, men som för närvarande torde allt för litet hafva inträngt i allmänna medvetandet, för att nu hafva utsigt till framgång. Jag anser mig derför icke nu böra upptaga tiden med att söka försvara den Kongl. propositionen mot denna grundsats, utan vill jag här blott till besvarande upptaga hvad som anmärktes derom, att domkapitlens domsrätt genom det nu föreliggande förslaget skulle komma att obehörigen utvidgas. Det enda exempel, som i detta afseende anfördes, var de så kallade religionsmålen, eller frågor om affall från lutherska läran och om utspridande och förkunnande af deremot stridande meningar, för så vidt dessa handlingar begås af prester. Dessa mål upptagas för närvarande i första hand af Hofrätt, men skulle enligt förslaget hädanefter upptagas af

domkapiteln, för att derifrån fullföljas i Hofrätten och Högsta Domstolen. Fråga är således här icke att från världslig domstols befogenhet undantaga något som för närvarande hörer dit, utan endast att skjuta domkapitlet undan såsom en första instans i dessa mål, på det att deras handläggning måtte blifva lika med andra, med dem närmast jemförliga ärendens. Anledningen hvarför hittills icke domkapitel utan hofrätt upptagit sådana mål har varit den, att i 1686 års kyrkolag förbrytelser af denna beskaffenhet voro belagda icke blott med embetets förlust utan ock med landsförvisning, en straffart som icke kunde af domkapitel ådömas. Detta senare straff har nu längesedan blifvit upphäfdt, och derigenom all anledning upphört att i processuelt hänseende göra religionsmålen till föremål för en särskild undantagslagstiftning. Då för öfrigt de två högre instanserna skulle utgöras af världsliga domstolar, kan jag icke finna någon våda vid att låta domkapiteln döma i första instansen.

Hvad beträffar de af samme talare uppräknade förbrytelser, för hvilka straff i den föreslagna lagen skulle saknas, synas mig dessa förbrytelser, så vidt de kunna anses såsom sådana, utan svårighet kunna subsumeras under § 5, som förbjuder att i predikan eller kristendomsundervisning inblanda hvad otillständigt är, eller ock under § 8, som stadgar straff för oförstånd eller oskicklighet i embetet i de fall, då ej särskildt ansvar är derå satt.

Herr Hammarskjöld: Den talare från stockholmsbänken, som haft ordet i denna fråga, började sitt utarbetade föredrag med en ganska vidlyftig kritik öfver kyrkolagsförslaget i dess helhet. För min del vill jag icke inlåta mig på ett försvar af detta kyrkolagsförslag, hvilket äfven i min tanke innehåller ganska mycket, hvaremot talaren med skäl kunnat framställa anmärkningar. Samme talare har äfven mycket riktigt erinrat, att Högsta Domstolen ganska strängt behandlat ifrågavarande lagförslag. Men om talaren således haft rätt uti åtskilligt, som han yttrat i afseende på bemälda förslag, hade man dock haft skäl att vänta att han låtit större rättvisa vederfaras de rena afsigterna hos de aktade män, hvilka utarbetat samma förslag. Jag tror emellertid icke, att Kammaren för närvarande har något att skaffa med de delar af meranämnda lagförslag, som *icke* blifvit för Kammarerna framlagda; om de skulle vara felaktiga, har det likväl ingen betydelse för den fråga, som nu föreligger till Kammarens behandling.

Hvad det kapitel angår, som nu blifvit uttaget ur kyrkolagsförslaget och framlagdt för kyrkomötet, så var det just det kapitel, med hvilket Högsta Domstolen var bäst belåten. Högsta Domstolen, som var så sträng mot förslagets öfriga delar och allvarligen nagelfor med allt, som kunde synas strida mot allmänna lagen eller grundlagen så väl som med allt, som kunde synas göra intrång på, vare sig Konungens eller Riksdagens lagstiftningsmakt — hade emellertid inga väsentliga invändningar att framställa mot detta kapitel, hvarom man lätt kan förvissa sig genom att se efter i Högsta Domstolens utlåtande dels öfver förslaget i dess ursprungliga skick, dels öfver förslaget i det skick, det nu erhållit. Högsta Domstolen gjorde visserligen i sitt första utlåtande en och annan detalj-anmärkning, hvilka likväl icke inverkade på förslagets principer, men hafva dessa, så vidt jag vet, blif-

Om förbrytelse af prest och laga domstol i sådana mål.
(Forts.)

Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)

vit i allt väsentligt i det nu framlagda förslaget iakttagna. Högsta Domstolens allvarsamma kritik öfver kyrkolagsförslaget i öfrigt kan således icke blifva ett skäl emot det lagförslag, som nu föreligger.

Men den talare, jag förut omnämnt, har sjelf gjort några detaljanmärkingar emot förslaget. Han säger t. ex., att genom förslagets första paragraf skulle göras en förändring uti grundlagens bestämmelse om den rena evangeliska läran. Visserligen har första paragrafen i det kyrkolagsförslagets kapitel, som svarar emot det nu ifrågasatt förslaget, icke enahanda lydelse, som motsvarande paragraf i detta förslag. Men anledningen dertill är den, att kyrkolagsförslagets första kapitelns första paragraf har om den rena evangeliska läran enahanda bestämmelse som nu föreliggande paragraf, hvilken i sin ursprungliga betydelse hänvisade till förstnämnda paragraf, hvilken af Högsta Domstolen lemnades utan anmärkning i hvad den innehöll en beskrifning på den rena evangeliska läran.

Om man nu vidare ser efter hvad grundlagen i sjelfva verket säger om den rena evangeliska läran, så förekommer uti § 2 Regeringsformen detta uttryck: »Konungen skall alltid vara af den rena evangeliska läran, sådan som den uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad är.» Och uti det föreliggande förslaget heter det: »Affaller prest från den rena evangeliska läran, sådan den i Guds ord, det gamla och nya testamentets heliga skrifter uppenbarad, genom den oförändrade Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad blifvit; varde afsatt.» Hvad är det då för ord, som utgöra skilnaden? Jo, att den rena evangeliska läran förklaras *uppenbarad i Guds ord*, det gamla och nya testamentets heliga skrifter. Det är dessa ord, som den ärade talaren anser stridande mot Regeringsformen. Jag kan nu för min del icke dela den meningen, att Regeringsformen skulle hafva för afsigt att förneka, att Guds ord skulle vara grundvalen för den rena evangeliska läran, och den som vet, hvad Augsburgiska bekännelsen och Upsala mötes beslut innehålla, vet också, att uti båda dessa urkunder förklaras den rena evangeliska läran vara grundad i Guds ord, det gamla och nya testamentets heliga skrifter. De urkunder, hvartill Regeringsformen hänvisar sasom innehållande den rena evangeliska läran, utsäga således sjelfva, att denna lära är grundad i Guds ord, och kan således ett uttalande här af ej vara i strid med Regeringsformen. Det ansågs nu mindre passande att en kyrkolag skulle hänvisa blott till vissa menskliga skrifter, men lemna bibeln ur sigte. Derföre har man i den klandrade paragrafen använt de ordalag, som der nu förekomma, ordalag som äro hemtade från det ännu sistlidna år gällande formulär till presteden af år 1829. Der återfinner man ordagrant den här begagnade beskrifning på den rena evangeliska läran, utan att det ifrågasatts att detta formulär skulle strida emot Regeringsformen.

Hvad talaren vidare anmärkte derom, att det skulle vara behöfligt att i 2 § utsäga att tryckt skrift bedömes efter tryckfrihetslagen, förefaller mig temligen omotiveradt. Högsta Domstolens pluralitet ansåg det vara sjelfklart, att tryckt skrift ej kan åtalas i annan ordning än tryckfrihetslagen bestämmer. Skulle man vid hvarje paragraf i en

lag behöfva uttryckligen förklara, att hvad som i paragrafen stadgas icke skall gälla till upphäfvande af grundlagen, det skulle förefalla mig såsom ett nedsättande af grundlagens auktoritet. Vördnaden för grundlagens öfvervägande betydelse fordrar, att man icke onödigtvis i andra lagar upprepar att grundlagen fortfarande skall gälla. Ett motsatt förfarande skulle innefatta liksom en misstanke, att, om undantaget ej uttalades, en allmän lag skulle kunna upphäfva grundlagen. Om äfven Justitie-ombudsmannen Theorell år 1854 kunde säga, att fall inträffat då domkapitlet förbiset grundlagens bestämmelser om tryckt skrift, så vill jag dock betvifla, att ett sådant förbiseende sedermera upprepats. Mig veterligen, har ej sedan förekommit, att något domkapitel atalat prestmän i strid mot Tryckfrihetsförordningens föreskrifter.

Hvad beträffar innehållet af predikan, har redan yttrats några ord från statsrådsbänken. För min del vill jag derjemte fästa Kammararens uppmärksamhet derpå, att i nu gällande kyrkolag uti 2 kap. 2 § förekommer en ganska vidlyftig beskrifning på huru en predikan bör vara beskaffad, samt hvad den bör innehålla och icke innehålla. Der återfinnas äfven de ord, talaren uppläste. Alla de bestämmelser, som i detta lagrum förekomma angående predikans innehåll, gälla fortfarande och skulle ej genom denna lag upphävas eller ändras, och den, som förbryter sig mot desamma, skulle straffas enligt förslaget 5 §. Lagstiftningen skulle således komma att innehålla just det, som talaren tycktes önska.

Den ärade talaren frågade vidare, hvad hela detta lagförslag tjänar till. Jo — att bringa ordning och reda i det, hvori för närvarande ingen ordning finnes. Den förordning, som bestämmer hvilka lagar och författningar, som upphävas genom den nya strafflagen, stadgar att alla straffbestämmelser i andra balkar än missgärnings- och straffbalkarne samt »i särskilda lagar, författningar eller vitesförbud gifna straffbestämmelser för brott, å hvilka i nya lagen straff satta äro», skulle vara upphäfdade, »med undantag af hvad i 18 § sägs». Sistnämnda paragraf undantager bland annat straffbestämmelser »efter särskilda lagar, författningar, instruktioner eller taxor, för fel eller försummelse af embets- eller tjenstemän, i vissa fall, de der i nya lagen ej uttryckligen nämnda äro» — således äfven alla sådana straffbestämmelser, som finnas i nuvarande kyrkolag för gerningar, hvilka icke äro i nya strafflagen uttryckligen omnämnda. Deremot äro kyrkolagens straffbestämmelser för sådana gerningar, som omnämnas i 25 kap., upphäfdade. När man nu inlåter sig på närmare granskning angående hvad som är upphäfdt och hvad som icke är upphäfdt, så visar sig den ena svårigheten efter den andra att få reda på huru dermed sig förhåller. Annu värre synes mig en annan omständighet. För närvarande är domsrätten så bestämd, att det tillhör konsistorierna att upptaga och afgöra alla de mål, som röra presters förhållande i embetet och som ankomma på varning, suspension eller afsättning. Så stadgas i Kongl. brefvet den 7 December 1787. Konsistorium får således ej ådöma prest andra straff än varning, embetes förlust på viss tid eller afsättning. Hvarföre får konsistorium ej utöfva en vidsträcktare domsrätt? Jo — man har ansett att rent borgerliga straff, böter, fängelse, ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas o. s. v. böra ådömas af borgerliga dom-

Om förbrytelse af prest och laga domstol i sådana mål.
(Forts.)

*Om förbrytelse
af prest och
sådana domstol i
sådana mål.
(Forts.)*

stolar, ej af specialdomstolar. Då prest begått en gerning, som är underkastad straff, blir straffets beskaffenhet bestämmande för frågan, huruvida detsamma skall ådömas af konsistorium eller borgerlig domstol. Af straffets beskaffenhet kommer att bero, om den ena eller andra myndigheten skall ransaka om och döma öfver gerningen. Det kan nu vara ytterst svårt att före ransakningen afgöra, under hvilken paragraf gerningen skall hänföras, och hvilket straff skall ådömas. Följden har ock blifvit, att gerningar upptagits till ransakning och dom af en myndighet, som slutligen befinnes icke vara den rätta, och då målet kommit till Hofrätt eller Högsta Domstolen, blifva därför underdomstolens åtgärder upphäfda, och antingen blir gerningen ostraffad eller får målet upptagas vid annat forum. För att nu komma till reda och klarhet i dessa inkrånglade förhållanden, har man framställt det lagförslag, som här föreligger. Hvad blir följden, om man antager detta förslag? Jo, att det blir bestämdt och klart såväl hvilka straffbestämmelser skola gälla för en prests embets- och tjänstefel som ock hvilken myndighet skall döma i det ena och andra fallet, och fann Högsta Domstolen för sin del, att den s. k. ecklesiastika domsrätten icke blifvit genom förslaget utvidgad, utan snarare, om man ser saken i sin helhet, inskränkt. Kyrkolagskomitén hade nemligen strängt hållit sig till den grundsats, att konsistorium ej hade att döma öfver annat än prests förbrytelse i embetet eller förseelser mot hvad som anstår och passar en prest för hans embetes skull. Hvad blir nu följden, om förslaget förkastas? Jo, att de gamla lagbestämmelserna stå qvar och att man fortfarande i många fall svärfvar i okunnighet om hvilka paragrafer skola tillämpas. Men, säger man, det är orätt att domkapitlen skola hafva någon domsrätt alls. För min del tror jag det icke, ty jag anser att domkapitlen kunna bättre döma i sådana förbrytelser än de allmänna domstolarne. Jag tror äfven, att de allmänna domstolarne skulle vara litet belättna med att i första instans få döma i ifrågavarande mål. Skulle nu något maktmissbruk ega rum vid behandlingen af mål inför domkapitlen, kan ju målet dragas till Hofrätt och Högsta Domstolen, och såväl Hofrätten som Högsta Domstolen äro ju allmänna domstolar och besättas med lagfarne män. Men, såvidt jag vet, har man icke anledning att säga att maktmissbruk eger rum vid domkapitlen. Det kan väl hända, att domkapitlens utslag någon gång af högre rätt upphäfvas, men, såsom jag tror Kammarén har sig bekant, inträffar det ock med häradsrättens och äfven med Hofrättens utslag, ehuru i dessa domstolar lagfarne män sitta. Den omständigheten, att domkapitlens utslag understundom upphäfvas, bevisar således ingalunda att domkapitlen äro olämpliga såsom domstolar.

På grund af de skäl, jag sålunda anfört, yrkar jag bifall till det af Utskottet tillstyrkta förslag.

Herr Hedlund: Den andre talaren i ämnet har, efter mitt förmenande, med så stor sakkunskap och så vältaligt framhållit vigten och betydelsen af den utvidgning af specialdomstolar för presterskapet, som här föreligger, att jag hvarken kan eller vill vidare fullfölja det ämnet. Blott så mycket vill jag tillåta mig att lägga till hvad den siste talaren anfört, att jag något närmare och tydligare uttalar hvad han endast

lätt vidrört. Han talade om sina betänkligheter att lemna till de administrativa myndigheterna en lagskipande makt och han anförde skälen derfor. Men det finnes ett annat skäl derjemte, hvarföre man är rädd för specialdomstolar, och det skälet är — jag säger det rent ut — att der gäller för mycket klassintresse, för att de skulle kunna vara ovedliga. Då detta gäller särskildt det presterliga, så fruktar man, att det, som rör den rena läran, skulle nog kraftigt från dessa domstolars sida beifras, kanske vida kraftigare än man inom församlingen skulle önska; men deremot, då det gäller det sedliga lifvet, skulle, såsom erfarenheten lärt, nog stort undseende visas. Jag står här icke såsom anklagare, men — jag vågar säga det — såsom uttryckare af en verklig opinion, och jag kan citera fakta.

Vi befinna oss nu emellertid inför den eventualiteten, att vi skola godkänna förslaget i de minsta enskildheter, så vida ej det hela skall vara förfallet. Samma skrämskott, som framställdes vid behandlingen af den lag, som nyss förföll, möta oss äfven här: antingen att obetingadt antaga den föreliggande lagen i dess helhet eller lata den förfalla. I den ställning stå vi nu inför kyrkomötet gent mot den föreskrift, grundlagen innehåller.

Emellertid om vi nu icke skulle kunna i hvarje enskildhet bifalla detta förslag, så skulle all möda, som blifvit på detsamma nedlagd, vara förgäfvad. Välan! jag är färdig att acceptera denna påföljd. Jag fäster mig nemligen vid ett litet ord i 5 §, der det heter: »Gör prest *egenvilligt* vid allmän gudstjenst eller kyrklig förrättning afvikelse från den antagna kyrkohandboken» etc. — så drabba honom vissa i § uppräknade påföljder.

Den, som följt med sista kyrkomötets förhandlingar, känner, huru detta lilla ord: »*egenvilligt*» var föremål för en synnerligen liflig debatt. Kongl. Maj:t hade föreslagit: »*störande*» afvikelse, men den slags frihet, som deri skulle ligga för en prest att göra sådana smärre afvikelser från kyrkohandboken, som icke kunde kallas *störande*, af friheten ville kyrkomötet nu icke medgifva, och detta öktadt en af kyrkomötets lärdate män, en teologie professor förklarade, då han begärde en revision af kyrkohandboken, bland annat, i fråga om 7 kap. att innehållet vore sådant, »att det icke höfdes en kristen församling, som kommit till medvetande om sin uppgift, att begagna sådana rationalistiska fraser, som der förekomme». En af Upsala universitets teologie professorer fälde detta omdöme om en handbok, som hvarje prest nu skall åläggas att utan den ringaste modifikation eftersäga! Och när man går vidare i förhandlingarne, finner man revision af kyrkohandboken förordad af en man, så konservativ som biskop Björling. Äfven Domprosten Linder hyste samma mening likasom flere, som jag nu ej kan genomgå eller uppräknas. En — och må det vara sagdt till hans ära — var konsekvent, och denne var Biskop Rundgren, ty han sade, att det skulle förefalla honom besynnerligt, om kyrkomötet gjorde framställning om en revision af kyrkohandboken i samma vefva, som det ville bestraffa prest för egenvillig afvikelse derifrån. Det var konsekvent sagdt af denne biskop. Men under diskussionen upplyste nyss nämnde professor, det var Johansson, bland annat, att ett ovilkorligt följande af handboken skulle åläggas presten att på böndagarne bedja två gånger för

Om förbrytelse af prest och laga domstol i sådana mål.
(Forts.)

Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)

Konungen och den Kongl. familjen, hvilket med skäl ansågs onödigt, men att om man icke stälde sig denna föreskrift till efterrättelse, man skulle vara hemfallen under straff och, sade han, »troligen skulle största delen af svenska presterskapet komma under straff». Domprosten Sonden uttryckte detsamma och förklarade, att om Utskottets förslag vid kyrkomötet varit gällande lag, så skulle inför Stockholms stads konsistorium kunnat anhängiggöras åtal mot dem, som förrättat altartjensten vid mötets öppnande.

Biskop Landgren yttrade i samma fråga, att det funnes fall, då presten vore nästan tvungen att afvika från handboken, t. ex. då handboken förutsatte flere faddrar, men det funnes blott en o. s. v.

Icke förty beslöt kyrkomötet att antaga detta ord: »egenwilligt».

För min del skulle jag — huru djerft det det ock må synas gent emot tvenne sådana auktoriteter som kyrkomötet och Kongl. Maj:t — vilja framlägga ett annat förslag: »Gör prest utan tvingande skäl vid allmän gudstjenst eller kyrklig förrättning afvikelse från» etc. Ty, jag upprepar det, jag har svårt att tänka mig huru Riksdagen och denna Andra Kammare skulle vilja gent emot sådana yttranden, hvaraf jag citerat några få, antaga detta stadgande. Jag skulle till dessa exempel kunna lägga ännu ett af icke ringa intresse. Här förekomma fall af äktenskap mellan olika trosbekännare. De få, såsom bekant, sin bindande kraft inför den borgerliga myndigheten, men brudparet och dess föräldrar vidhånga ofta nog den gamla fromma seden, att äktenskapet skall erhålla kyrklig välsignelse, och det finnes prester inom hufvudstaden, der de fall inträffat, som jag åsyftar, hvilka gå denna fromma önskan till mötes, dervid begagnande det kyrkliga vigselformuläret med de förändringar, som nödvändigtvis påkallas deraf att den ena kontrahenten tillhör en främmande trosbekännelse. Huruvida detta är riktigt eller icke tillhör ej mig att bedöma, men säkert är, att den prest, som så går föräldrars och brudpars önskan till mötes, han borde icke ogillas af dem, som hålla på att äktenskapet skall vara en kyrklig förrättning och icke, såsom Luther och Augsburgiska bekännelsen förklara, en borgerlig sak.

Jag skulle nu egentligen öfvergå till en annan del af frågan, men eftersom jag nämnde om Luther och Augsburgiska bekännelsen, särskildt i fråga om äktenskapet, så vill jag om Augsburgiska bekännelsen yttra några ord. Då vi se huru den nu föredragna punkten afser prestens förbindelser i afseende på denna bekännelse, så framställer sig otvunget den frågan, huruvida verkligen presterskapet är rätt hemmastadt med nämnda bekännelseskraft, hvilken det skall med liflig ed bekräfta och hvilken det måste uppfatta såsom ett rättesnöre för sina tänkesätt i många fall. Till stöd för detta tvifvel har jag att anföra några exempel. Här har bland annat fälts det yttrande, att den grund, som stöder hela den presterliga hierarkien i sin uppfattning af kyrkans domsrätt, skulle finnas i den Augsburgiska bekännelsen. Jag står här med ett exemplar af denna bekännelse i hand och kan försäkra, att det icke står der ett ord, som kan gifva stöd för denna åsigt. Att en församling skall hafva en formulerad bekännelse, kring hvilken den kan sluta sig, och att församlingens lärare i första rummet äro skyldige att hålla denna bekännelse, är riktigt och naturligt. Det är äfven detta, som utgör fri-

kyrkans styrka, trots man säger att hon hvilat på lös grund, nemligen den omständighet att dessa kyrkor hafva en bekännelse och dessutom makt att utstöta den, som icke gillar bekännelsen, och i denna makt ligger ej svaghet utan styrka. Men det är betänkligare i afseende på statskyrkan, ty hon består icke af en samling människor, slutne omkring en och samma bekännelse, utan af ett antal människor boende inom ett och samma område. Nu händer ju att människor bo inom ett sådant område, som icke dela statskyrkans åsichter, utan att dock kunna eller vilja bilda dissenterförsamlingar. För deras räkning måste statskyrkans bekännelse vara mera omfattande, eller hvad man kallar »latitudinarisk», samt någon frihet finnas i afseende å kyrkolärens satsar och bud. Jag anser emellertid att statskyrkan kan skatta sig lycklig att hafva en sådan formulerad bekännelse, som den Augsburgiska; den är frisinnad och det vore önskligt att den vore bättre känd. Jag skall bedja att få uppläsa ett par ord om biskoparnes makt. Det heter nemligen på ett ställe: »Derefore bör man veta, att rätt skilja andlig och verldslig makt, så att den andliga makten icke griper efter verldsliga embeten». Vidare läser man på ett annat ställe: »När man talar om biskoparnes domsrätt, så bör deras verldsliga makt väl skiljas från deras andliga embete och andliga domsrätt; och tillkommer biskoparne såsom biskopar, det är, såsom dem, hvilka fått befallning att predika evangelium och utdela sakramenten, ingen annan domsrätt efter gudomlig lag och enligt evangelium, än att förlåta synder, förkasta all lära, som strider mot evangelium, och att med yttre bannlysning straffa andra uppenbara synder utan yttre våld, endast med Guds ord». Närmare slutet af denna förträffliga bekännelseskraft citeras och följande ord ur Pauli bref till Galaterne, 15 kapitlet 1 vers: »Så blifver nu ståndande i den frihet, med hvilken Kristus oss friat hafver, men låter Eder icke på nytt fångas under trældomens ok.» Jag tror att dessa sista ord icke äro främmande för den diskussion, som här föres, och det lagförslag, som nu föreligger. Jag hade gjort en mängd andra anteckningar om saker, som jag nu skulle yttra, men afstår derifrån i anseende till den långt framskridna tiden, hvilken jag icke längre vill upptaga. Likvisst kan jag icke undgå att erinra derom, att, när det talas om den Augsburgiska bekännelsens efterlefnad, man måste ihågkomma, att denna bekännelse med alla sina frisinnade och lämpliga institutioner innehåller två saker, som vi icke kunna gilla, nemligen föreskrifter om bikten och om helgonen. Jag tror således att, innan man stadgar lydelsen af 2 § till efterlefnad, man bör litet tänka på den utveckling vår religionslära sedan denna tid erhållit.

Här står också i denna § taladt om den »rena evangeliska läran, sådan den i Guds ord, det gamla och nya testamentets heliga skrifter uppenbarad» är. Dervid är dock att bemärka, det vi numera stå inför den geologiska vetenskapen, som icke antager en verldsskapelse på 6 dagar och hvila på den sjunde. Vi stå vidare inför den utvecklade språkforskningen, som visar en annan lydelse i urskriften än öfversättningens i fråga om ej mindre saker än t. ex. det så kallade första evangeliet och löftet till Abraham. Vi stå slutligen inför en tideräkning, som icke kan acceptera att världen är 5,700 år gammal, då denna ålder tillkommer exempelvis cheopspyramiden. Vi stå inför alla dessa

*Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)*

*Om förbrytelse
af prest och
laga domstol i
sådana mål.
(Forts.)*

naturvetenskapens resultat och ändock vilja vi att en prest icke skall få hafva en från dessa heliga böcker afvikande mening i något ämne. Han skall antaga, för att icke blifva med straff belagd, allt hvad som står i gamla testamentet, och det jemväl i dess historiska böcker; det är icke ens nog med att han skall antaga de profetiska böckerna. Och detta oaktadt det står i Petri första bref, 1 kapitlet 14 versen, »I skolen icke gifva akt på judiska fabler och menniskobud, som sig draga från sanningen».

På samma gång, jag sålunda medger att det måste finnas en fullständig bekännelse, kring hvilken kyrkans medlemmar kunna församla sig, anser jag, att en sådan bekännelse bör icke vara så begränsad, som lagförslaget här innebär, och jag tror icke att man gagnar statskyrkan dermed, att man genom nya lagar inför bestämmelser, hvilka vid en närmare undersökning icke kunna bestå. Då vi nu stå i det dilemma att antingen antaga eller förkasta förslaget, så sluter jag mig till dem, som yrka afslag derå.

Herr Rundgren: Den långt framskridna tiden nödgar mig, ehuru mycket i detta ämne kunde vara att säga, att icke till besvarande upptaga mer än några få anmärkningar mot ifrågavarande förslag. Den talare, som inledde diskussionen, började med den förklaringen, att det icke kunde vara tidsenligt att strängt vidhålla en bekännelse, som vore mer än 300 år gammal, och en annan talare tycktes med honom deri instämma. Sistnämnde talare ansåg det dock vara en nödvändighet för frikyrkan att hafva en bekännelse att sluta sig omkring, men sådan förmån ville han dock icke unna statskyrkan eller den evangeliskt-lutherska kyrkan. För min del kan jag icke förstå, huru man kan missunna statskyrkan en förmån, den man anser för frikyrkan vara ett medel för dess bestånd, nemligen bekännelsen. Till sitt rättfärdigande gaf den sistnämnde talaren det svaret, att statskyrkans medlemmar äro icke de, som sluta sig kring en bekännelse, utan de, som bo tillsammans på ett visst område. Men om så är, huru kan då under sådana förhållanden vår statskyrka kalla sig den evangeliskt-lutherska? Om det ock låter säga sig, att ganska många, hvilka räkna sig till statskyrkan, icke bekänna dess lära, så ligger det dock i sjelfva karakteren af evangeliskt-luthersk kyrka att hafva en bekännelse. Det är också denna karakter, som söker sitt uttryck i § 1 af detta lagförslag, att den prest inom kyrkan, som affaller från den rena evangeliska läran, icke längre kan vara dess prest, utan måste från sitt embete afsättas. När den ärade talaren yttrade, att hela den nyare tidens utveckling förbinder oss att stå kvar vid denna bekännelse, har han förbisett, att just denna omständighet gifvit uppslaget till nu gällande dissenterslag. Vexlingar kunna inträda och hafva inträdt på det religiösa området, därför vill kyrkan binda inom sig andra än dem, hvilka bekänna dess lära. Men det är en slapphet eller snarare en ofullkomlighet i lagstiftningen att personer, hvilka icke bekänna kyrkans lära, likväl fortfarande kunna inom kyrkan kvarstå. Är väl detta kyrkans fel? Nej, svarar jag, och den första paragrafen i det af Utskottet framlagda lagförslag vill åtminstone i fråga om presten förebygga detta missförhållande genom sin bestämmelse, att den som i evangeliskt-

lutherska kyrkan skall vara prest, han skall bekänna och förkunna evangeliskt-luthersk lära, eljest varder han sitt embete förlustig. Jag föreställer mig att det icke kan finnas någon, som icke erkänner riktigheten af detta stadgande.

Om förbrytelse af prest och laga domstol å sådana mål- (Forts.)

Den sist ärade talaren fästade sig ock vid ett uttryck i 5 §, der det heter: »gör prest *egenvilligt* vid allmän gudstjenst eller kyrklig förrättning afvikelse från den antagna kyrkohandboken» etc. Mig synes dervid ingenting vara att anmärka. Ty, såsom det i afseende på läran måste vara angeläget, att presten förkunnar kyrkans lära, så lärer väl äfven vara af vigt att presten följer det handboksformulär, som är antaget af den kyrka, hvars tjenare han är. Den, som vill taga kännedom om senaste kyrkomötes protokoll, skall der finna redogörelse för en ganska upplysande och vidlyftig diskussion i detta ämne. Talaren i fråga ansåg det varit bättre, om man användt uttrycket »störande», men hvem skall afgöra hvad som anses »störande» eller icke? Samma sak som förefaller mycket störande för den ene är det kanske icke för den andre, och hos den dömande myndigheten måste ju då ofta uppstå tvekan, huruvida afvikelsen skall vara underkastad straff eller icke.

Men hvad som under denna diskussion mer än något annat förefallit mig förvånande är dock den andre talarens i ordningen yttrande om hvad han i detta lagförslag saknade. Presten skall, enligt denne talares åsigt, icke vara skyldig att förkunna kyrkans lära, han behöver icke heller följa de formulär, kyrkan för sig antagit, men samme talare uttalar sin saknad af förbud för presten att i sin predikan tala emot främmande trosbekännare. Presten skall således hafva rättighet att tala mot sin egen kyrkas tro och bekännelse, deri finner den värde talaren icke något stötande; men talar han emot främmande trosbekännare, då skall han vara hemfallen till straff. Huru skall man väl anse ett dylikt resonnement? Ätminstone synes det icke innebära rättvisa mot den kyrka, man sjelf tillhör.

Ehuru jag redan allt för länge upptagit Kammarens tid, kan jag dock icke underlåta att jemväl fästa uppmärksamheten på någonting annat, nemligen på den skarpa kritik, som samme talare utkastade emot kyrkolagskomiténs förslag. Jag kan icke erkänna, att kyrkolagskomitén förtjenar detta; men då han nu funnit sig befogad uttala förkastelsesdomen öfver kyrkolagskomitén, förundrar det mig att han dragit fram denna kritik mot ett förslag, det nu föreliggande, som af Högsta Domstolen i hufvudsaken lemnats utan anmärkingar. Enligt mitt förmenande hade talaren handlat rättigare, om han uraktlåtit att sjelf göra sig skyldig till den »förklädnad», som han påstod ligga i förslaget, för att först söka nedsätta allt hvad kyrkolagskomitén gjort och sedan öfvergå till kritik af ett förslag, hvars förtjenster Högsta Domstolen erkänt. Hans pligt hade varit att bedöma detta förslag alldeles oberoende af hvad komitén i öfrigt föreslagit. Att detta förslag är behöfligt, det har af en talare på upsalabänken blifvit så klart och tydligt ådagalagdt, att jag icke kan föreställa mig att Kammaren skulle vilja låta det gå samma väg, som de presterliga befodringslagarne. Jag yrkar således bifall till punkten.

Härmed förklarades öfverläggningen, såvidt den afsåg förordningsförslaget 1:sta paragraf, slutad. Herr Talmannen gaf proposition på såväl bifall som afslag samt fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1 § i det förslag till förordning angående förbrytelse af prest och om laga domstol i dessa mål, som Kongl. Maj:t framställt och Lag-Utskottet i punkten 2 af utlåtandet N:o 4 tillstyrkt,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är samma § af Kammaren afslagen.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 73 ja mot 72 nej; hvar dan Kammaren beslutit i enlighet med ja-propositionen.

Derefter föredrogs § 2 af följande innehåll:

»Finnes prest offentligen förkunna eller annorledes utsprida lärosats, som är stridande mot den rena evangeliska läran, och låter han af undervisning och förmaning inför domkapitlet sig icke formås till återkallelse deraf; varde afsett. Finnes prest å nyo, på sätt nu är sagdt, förkunna eller utsprida lärosats, som han en gång återkallat, då skall, äfven om han sin villomening å nyo återkalla vill, till afsättning dömas.»

Sedan propositioner gifvits dels på antagande och dels på förkastande af denna paragraf, förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Men äfven nu begärdes votering, i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller 2 § i det förslag till förordning angående förbrytelse af prest och om laga domstol i dessa mål, som Kongl. Maj:t framställt och Lag-Utskottet i punkten 2 af utlåtandet N:o 4 tillstyrkt,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är samma § af Kammaren afslagen.

Votering företogs och utföll med 73 ja mot 60 nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

§§ 3 och 4.

Godkändes.

För § 5 var denna lydelse föreslagen:

»Gör prest egenvilligt vid allmän gudstjenst eller kyrklig förrättning afvikelse från den antagna kyrkohandboken eller begagnar han annat i kyrkohandboken intaget formulär, äu i hvar särskildt fall begagnas bör, eller inblandar han i predikan eller kristendomsundervisning hvad otillständigt är, eller visar han olydnad mot domkapitlet, biskopen eller annan förman i det som embetet angår; dömes till varning eller, vid försvårande omständigheter, till mistning af embetet på viss tid.»

Propositioner gäfvos jemväl rörande denna paragraf såväl på bifall som afslag; och blef, sedan Herr Talmannen förklarar sig anse röstöfvervigt förefinnas för bifall, votering begärd.

I följd häraf skedde omröstning enligt en så lydande proposition:

Den, som bifaller 5 § i det förslag till förordning angående förbrytelse af prest och om laga domstol i dessa mål, som Kongl. Maj:t framställt och Lag-Utskottet i 2:dra punkten af utlåtandet N:o 4 tillstyrkt,

rösta Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är samma § af Kammaren afslagen.

Vid röstsedlarnes sammanräkning befunnos 72 ledamöter hafva röstat ja mot 71, som röstat nej; hvadan äfven nu ifrågavarande paragraf vunnit Kammarens godkännande.

§§ 6—10.

Blefvo hvar efter annan godkända.

§ 11.

Denna paragraf lydde sålunda:

»Inlåter sig prest med handtering eller köpslagan, som hans embete icke anstår, eller befattar han sig såsom sakkörare med utförande af rättegångar, som honom eller hans embete icke röra, eller ligger han

genom eget förvällande i kif och osämja med embetsbröder eller åhörare, eller åstadkommer han eljest genom sitt lefverne eller någon sin gerning, utan att brott är begånget, hvarå straff efter allmän strafflag bör följa, uppenbar förargelse; dömes till varning eller mistning af embetet på viss tid eller, der omständigheterna äro synnerligen försvärande, till afsättning.»

Efter paragrafens föredragning begärdes ordet af

Herr Hedin, som anförde: Mina föregående anmärkningar träffa denna paragraf i ännu högre grad än flera andra paragrafer i föreliggande lagförslag. Här förekommer nemligen en sådan obestämdhet i uttrycken, att det synes som om genom paragrafens godkännande ett alltför skarpslipadt damoclessvärd komme att hänga öfver dem, å hvilka stadgandet är afsedt att ega tillämpning.

Jag yrkar afslag.

Herr Hammarskjöld: För min del tillåter jag mig deremot yrka, att den nu föredragna paragrafen må godkännas.

Herr Thomasson: Äfven jag yrkar bifall till paragrafen.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen framställde först proposition på bifall till det förevarande förslaget och sedan på afslag derå samt fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall. Som votering likväl begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af här nedan intagna voteringsproposition:

Den, som bifaller 11 § i det förslag till förordning, angående förbrytelse af prest och om laga domstol i dessa mål, som Kongl. Maj:t framställt och Lag-Utskottet i 2:dra punkten af utlåtandet N:o 4 tillstyrkt,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är samma § af Kammaren afslagen.

Omröstningen, på öfligt sätt verkställd, utföll med 77 ja mot 61 nej, i följd hvaraf Kammaren beslutit i enlighet med ja-propositionen.

§§ 12—16.

Godkändes.

§ 17 innehöll följande stadgande:

»1. Afsättning innebär för prest förlust af prestembetet och den särskilda tjänst han inom kyrkan innehar.

2. Mistning af embetet på viss tid innebär för den dertill dömd, under den tid, obehörighet att utöfva prestembetet samt förlust af de rättigheter och förmåner, som äro förenade med den tjänst han inom kyrkan innehar.

3. Mistning af embetet på viss tid må icke ådömas för kortare tid än en månad eller för längre tid än ett år, der icke bestämmelsen i § 12 mom. 2 föranleder större utsträckning i tiden för embetets mistning.»

Beträffande denna paragraf yttrade

Herr Jöns Rundbäck: Jag ber om ursäkt, att jag vid denna sena timme begär ordet, men jag kan icke underlåta att mot lydelsen af den nu föredragna 17 § framställa en anmärkning.

I de föregående paragraferna af förslaget äro bestämda de straff, som drabba en prest för olika förseelser, nemligen afsättning, mistning af embete på viss tid eller varning; här stadgas nu hvad afsättning och mistning af embete innebär. I 2 mom. af paragrafen heter det: »Mistning af embete på viss tid innebär för den dertill dömd, under den tid, obehörighet att utöfva prestembetet samt förlust af de rättigheter och förmåner, som äro förenade med den tjänst, han inom kyrkan innehar»; och i följande tredje mom. stadgas, att mistning af embete på viss tid icke må ådömas för kortare tid än en månad eller för längre tid än ett år. Jag frågar nu: ligger det någon rimlighet uti, att, om en prest suspenderas för en månad, skall han köras från hus och hem och mista alla med tjänsten följande förmåner? Hans familj och tjenstefolk skola utdrivas, och jorden kommer att ligga öde eller måste utarrenderas, hvilket senare för domkapitlet torde blifva svårt nog att verkställa. Jag tror, mine herrar, att det icke går an att på detta sätt lagstifta. Straffet är allt för drakoniskt strängt och drabbar icke endast presten utan äfven församlingen; och lagbestämmelsen läser icke utan stora förberedelser kunna tillämpas.

Då det icke lönar mödan att i sakens närvarande skick yrka afslag å paragrafen eller återremiss, hemställer jag, att Kammaren måtte besluta ett litet tillägg till paragrafen, så att i 2 mom. af paragrafen orden »undantagandes bostället» inskjötes emellan orden »förmåner» och »som äro förenade med» etc. Kanske denna lagredaktion icke är lämplig, men om man bifaller detta tillägg, kommer frågan tillbaka till Lag-Utskottet, som då får söka sammanjemka Kamrarnes beslut; och om intet annat hinder för lagförslaget antagande möter, kan således denna rättelse ega rum, hvilken synes mig vara både behjertansvärd och nödvändig.

Som åtskilliga ledamöter, medan Herr Rundbäck hade ordet, anmält sig vilja afgifva yttranden angående förevarande paragraf, och då tiden redan var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen i ämnet till nästa sammanträde.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes Stats-Utskottets utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjette hufvudtitel.

På hemställan af Herr Sjöberg beslöts, att så väl nämnda utlåtande som öfriga ännu oafgjorda ärenden, hvilka blifvit blott en gång bordlagda, skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de redan två gånger bordlagda ärendena.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>J. F. Fredricson</i>	under 12 dagar från den	3 Mars,
» <i>N. Fosser</i>	» 8 » » »	6 »
» <i>J. Andersson</i> i Häckenäs	» 8 » » »	6 »
» <i>J. Anderson</i> i Tenhult	» 12 » » »	14 »

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12 på natten.

In fidem

H. A. Kolmodin.